

משנה השבוע

פרשת שלח תשפ"ה
[שנה י"ד - גליון ל"ה]

דברות קודש
שיעור הלכה
ניצוצי הדף
מאת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ליקוטי מגיד משנה
מצוה יומית
מאת ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקא
א געדאנק פון פרשה
מאת ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה
מערכת המשנה
מאת ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

תוכן הענינים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג

מצוה יומית..... ה

ליקוטי מגיד משנה..... ח

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יב

שיעורי הלכה..... כב

מראי מקומות ללימוד דף היומי כו

ניצוצי הדף..... כח

מערכת המשנה..... לו

הילולא דצדיקא..... לח

מגיד משנה לנוער..... מג

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	כ"ד סיון
מצוה רד:	אשה ובת בנה
שבת קודש:	כ"ה סיון
מצוה רה:	אשה ובת בתה

פרשת קרח

יום ראשון:	כ"ו סיון
מצוה רז:	ערות אשה ואחותה
יום שני:	כ"ז סיון
מצוה רז:	דין אשה נדה
יום שלישי:	כ"ח סיון
מצוה רח:	מזרעך לא תתן למולך
יום רביעי:	כ"ט סיון
מצוה רט:	איסור משכב זכר
יום חמישי:	ל' סיון
מצוה רי:	לא תשכב עם בהמה

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

605.477.4427

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת שלח שנת תשנ"ב

ארצם ילחמו אתנו בכל כחם ולא יתנו לעלות. ומ"מ לא אמרו שלא לילך או לילך כי זה לא להם להגיד. והיה בזה כוונתם היות כי ישמעו העם כי עליהם לעשות מלחמה בגוים האלו וליקח מהם את ארצם, ממילא ישובו מזה, וכדכתיב "פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה". ולכן רק בערמה סיפרו שמלחמה גדולה נגדם ללחום עם העמים וליקח מהם את ארצם.

ולבן כלב שידע כוונתם, "ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", והכוונה כי כיון שיש אתנו משה, אין לנו לדאוג ממלחמה, רק עלה נעלה בדרך עליה כדרך עולי רגל ולא נצטרך לכלום למלחמה. ומה שאמרו שהעמים ילחמו שלא ליקח ארצם, ע"ז השיב 'וירשנו אותה', כלומר שהעמים ממילא ינוסו מפניהם, כאדם שנכנס בשדה של חבירו ובא היורש שאז הגזלן שהי' שם מעצמו עוזב.

וז"ש 'עלה נעלה וירשנו', ולא אמר עלה נעלה ונלחם עמם ונקח אותו מהם, אלא 'וירשנו' שזה הוא ירושה לנו מאבותינו, וממילא אין אנו צריכים רק לעלות ומיד וירשנו, ואין כאן מלחמה ולא פחד ומורא שנקח מה שהוא מהם. ומה מובן דברי הספורנו בזה שפי' 'וירשנו

"וירשנו מתור הארץ מקץ ארבעים יום וילכו וגו' וישיבו אתם דבר וגו' אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם עמלק יושב בארץ הנגב וגו' ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה וגו'" (יג:כה-ל). ויש לדייק דבסיפור המרגלים קודם כלב לא מצינו כלל שיאמר שלא יעלו ולא ירשו, רק ספרו בדרך כלל באנו אל הארץ והוא זבת חלב ודבש וזה פריה, אפס כי עז העם היושב בערים וגו' עמלק ישב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן, ולא זכרו כלל שלא יכנסו או שאין בכחם ליכנס.

ואשר נראה דהמרגלים לא יכלו להגיד שלא יעלו לארץ ישראל שהרי הליכתם היתה לרגל את הארץ ולראותה מה היא ולראות החזק הוא הרפה, ולא להיותם יועצים לעלות או לא לעלות. ולכן התחכמו בעצתם להסביר שהגם שהארץ טובה מאד, אבל העמים שמה הם עמים חזקים ערים גדולות ובצורות וגם ילידי ענק, וע"כ בלי מלחמה גדולה א"א ליכנס לשם, כי הם לא יתנו לנו ליקח את שלהם. ומטבע של כל עם למסור נפשם על ארצם אם יפלו עליהם אויבים. וכ"ש כאלו שהם אומות חזקים מאד אם נבוא ליקח את

קשה לו להוציא סוסו מפני השור לאחר שהעמידו שם. כך הקב"ה כיון שראה מפלתן של ישראל נותן גדולתו לעובדי כוכבים, וכשחוזרים ישראל בתשובה ונגאלין קשה לו לאבד עו"כ מפני ישראל, ע"ש.

אלא על טענת כלב שטען שהרי מיד שבאנו רק לתור, הארץ כל מקום שהגיעו היו מתים מהם לפנינו, והיו קוברים את מתיהם בכל מקום שבאנו, א"כ כ"ש שנעלה כולנו יחד שאז כולם ינוסו או ימיתו מפני בני ישראל מפחד ומורא, וכמו שהי' במצרים בליל פסח.

ולבן מיד הוציאו דברת הארץ 'לאמר הארץ אשר עברנו ארץ אוכלת יושביה', פי' שמה שמתו האנשים אינו בשביל שהקב"ה המיתם לפנינו, וכן יעשה גם כשנכנס, אלא אדרבה הוא חסרון בארץ שהיא אוכלת יושביה. אלא סותרים לדבריהם הראשונים שעם חזק הוא, ולכן מיד תיקנו דבריהם 'וכל העם אשר ראינו בתוכנו אנשי מדות' גדולים וגבוהים וגם ילידי הענקים, רק הם אפשר להם לחיות בארץ זו שאוכלת יושביה, אבל אנחנו היו בעיניהם כחגבים, ודאי שלא נוכל לחיות שם וזה הי' דיבתם.

אותה כי יכול נוכל לה', כי אחר שנעלה שם ינוסו מפנינו, כי כבר נמוגו כל יושבי כנען. וזה 'יכול נוכל' כי לא נצטרך ללחום אלא הם ממילא ינוסו בלי מלחמה. ורצה להסיר מהם פחד מלחמה שהמרגלים הכניסו בהם.

וע"ז האנשים אשר עלו עמו אמרו 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו', ובחז"ל (הובא ברש"י) כביכול כלפי מעלה אמרו, פי' כיון דאמר כלב שארץ ישראל ירושה לנו והקב"ה יתן לנו, ע"ז השיבו הגם שנימא כן שירושה לנו, אבל אין בעל הבית יכול להוציא את כליו כביכול.

א"י כמ"ש בגמ' (סנהדרין צח:) מאי "ונהפכו כל פנים לירקון" (ירמי' ל:ו). אמר ר' יוחנן, פמליא של מעלה ופמליא של מטה. בשעה שאמר הקב"ה הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי היאך אאבד אלו מפני אלו. אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי רהיט ונפיל תורא ואזיל ושדי ליה סוסיא באורייה, ופרש"י כשרץ השור ונפל, מעמידין סוס במקומו באבוסו מה שלא היה רוצה לעשות קודם מפלתו של שור שהיה חביב עליו שורו ביותר. וכשמתרפא השור היום או למחר ממפלתו

מצוה יומית

מצוות רז. דין אשה נדה

כ"ז סיון תשפ"ה

[שם] יהושע בלילה הוא" (ח:ט), מלמד שהלך ולן בעומקה של הלכה. וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן, אסורין בתשה"מ. מבואר שעל של תורה בא, וגדולה ת"ת. לפי זה היה אפשר לדחות ולאחר ההפסק עד למחר בשביל ת"ת.

אשה אינה מצוה בתלמוד תורה

אמנם אתיא מחשבה וביטל מחשבה, כי אדרבה, הרי יהושע נענש בשביל שביטל אותם מפ"ו אותה לילה, כמ"ש שם להדיא, ועל זה מביא ענין זה. ובאמת הרי אשה אינה מצווה בת"ת כלל, וא"כ לדידה ודאי אין הו"א לדחות שום דבר בשביל ת"ת שלה, או של נשים אחרות שג"כ אינם מצוות. ואדרבה קשה לי על מה שכתב מעכ"ת שצריכה לילך לשיעור של ת"ת ברבים, והרי אינה מצווה, ואדרבה אמרו חז"ל (סוטה כ.) כל המלמד את בתו תורה הרי זה מלמדה תפלות, והכי קי"ל.

אפילו מצוות שמחייבות ללמוד

אינה דוחה מצוות אחרות שמחייבות בה

אלא בכדי לישב דברי מעכ"ת, אמרתי לעצמי וודאי כוונתו ללמוד שנשים צריכין ללמוד מצוות ודינים שהן חייבות בהן, והגם שאינן חייבות במצוות ת"ת, אבל חייבות לדעת הדינים שחייבות בהן. אמנם פשוט שזה אינו דוחה המצוה גופה שהיא מצווה בה ואתא לידה לקיים.

ביאור דברי הש"ך שתפסיק הטהרה בניה"ש

אולם לעצם השאלה ראשונה נראה, במה

אם יכולה לחשב בדיקה קודם השקיעה להפסק טהרה

בדבר השאלה, באשה שצריכה לעשות הפסק בשבת קודש לעת ערב, אמנם צריכה לילך לשיעור של תלמוד תורה דרבים בשעת רעווא דרעווין. והיות כי היא היתה המארגנת את השיעור, ואם לא תלך יהיה זה גורם חולשה לשיעור, שגם נשים אחרות ילמדו שלא לבוא, ובפרט אם יארע כך כמה פעמים ודאי שיגרום חולשה לשיעור.

ועלה על דעת מעכ"ת שתעשה בדיקה לפני יציאתה מן הבית, שהוא כמו חצי שעה קודם השקיעה, וזה יעלה לה לבדיקה ובמקום הפסק טהרה, שמה שכתוב בשו"ע (יו"ד סי' קצ"ו) שצריכים מוך דחוק כל בין השמשות, הוא רק לכתחלה. ואפילו לשיטת התוספות והרא"ש שצריך מוך דחוק לעיכובא, היינו כשההפסק הוא ביום ראשון לראייה, אבל לדידן שאין עושין הפסק עד לאחר ה' ימים אין מעכב לכו"ע. אמנם לבו נקפו להורות כן לכתחילה.

תלמוד תורה גדול מפ"ו

לפענ"ד לב טהור בקרבו שנקפו, וח"ו להקל בזה. ואפרש שיחתי. לפום ריהטא עלה בדעתי, הרי גדול תלמוד תורה שדוחה פ"ו, וראיה מגמרא (עירובין סג:) עה"פ "ויאמר לא, כי אני שר צבא ה', עתה באתי" (יהושע ה:יד). א"ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם ת"ת - על איזה מהן באת. א"ל 'עתה באתי'. מיד "וילך

והפסק קודם השקיעה הראשונה, עדיין הוא קרוב לשעה קודם השקיעה, ולכתחילה צריך בדיקה קודם בין השמשות ממש. ולכן שפיר צריך מוך דחוק כל השעה, כדי שיהי עכ"פ בדיקה קודם השקיעה קודם בין השמשות לכו"ע. לפ"ז אפשר לפרש לשון הש"ך שצריך בדיקה בין השמשות, היינו שלדעת פוסקים אחרים עדיין יום ממש הוא.

מחמירין שצריכה מוך דחוק כל בין השמשות

וי"ל גם מה שרצה להקל שלא תצטרך מוך דחוק כל בין השמשות, משום שבשו"ע פסקו שהוא רק לכתחילה, שכתב וז"ל: ולעולם ילמד אדם להחמיר לכתחילה, הג"ה וכו'. ואפילו לשיטת התוספות ורא"ש דלעכובא נאמרה, מיהו היינו דוקא בזמן שמפסקת ביום ראשון לראייתה. הנה באמת כי הפוסקים מחמירין על מוך דחוק בהפסק טהרה עכ"פ אפילו למקילין רק מדחק, אבל אנן מחמירין. ואפילו להשמלה (סק"ד) שכנראה מקיל בדיעבד, אבל לכתחילה ודאי אין להקל. ועיין דרכי תשובה שאפילו המיקל פעם אחת מחמת סיבה, כגון ששכחה וכיוצא בזה, אבל להתיר לתדירות ולהקל בזה ודאי אסור.

עצה טובה מה שתעשה

ולכן לפענ"ד יפה כיון מאד מעכ"ת שלא רצה להקל בזה, וח"ו להקל. אמנם לפענ"ד אם הדבר נחוץ שתלך להשיעור הזה, הייתי מיעץ, אם אפשר שתכין לעצמה עד בדיקה קודם שבת בבית שימוש שם או במקום אחר בבית אשר שם יהיה השיעור, ובשעת השקיעה תיכנס לבית שימוש שם, ותעשה בדיקה, והרחיצה תוכל לעשות בבית קודם צאתה, ואז תוכל גם לעשות במוך דחוק הכל כהלכה אפילו לכתחילה.

שעלה בדעתו שתעשה בדיקה כחצי שעה לפני השקיעה, וזה יעלה במקום הפסק טהרה. ונראה שסובר שבדיקה זו יכולה לכתחילה לעשות חצי שעה קודם השקיעה. אולם מה שפשוט לו, אינו ברור אצלי. ואדרבה ראה ראינו היפוך זה, בשו"ע (סי' קצ"ו) כתב המחבר, וז"ל: שבעת ימים בודקת ביום שפסקה כדי שתפסיק בטהרה, ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. וכתב הש"ך כדי שתפסיק בטהרה בין השמשות. וצ"ע מה הוסיף הש"ך על דברי המחבר, הרי המחבר גם כן כתב ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. וכבר הקשה כן בסדרי טהרה, והניח בצ"ע.

בין השמשות דוקא

וראיתי קדוש אחד מדבר בשמלה שהביא ג"כ קושית הב"ח ודברי הש"ך, וכתב לתרץ כי מלשון המחבר היה אפשר לומר שעצה טובה קמ"ל, ולזה כתב הש"ך שהוא מעיקר הדין. גם קמ"ל, כי מלשון המחבר לבד היה יכולים לומר שבא לומר שלא תהיה אח"כ בלילה, אבל קודם ביו השמשות שפיר דמי. קמ"ל הש"ך שבין השמשות דוקא. מבואר הבדיקה צריכה להיות בבין השמשות דוקא, לפי זה חצי שעה קודם השקיעה אינו מועיל, ולכן אין להקדים כ"כ בבדיקה.

קיי"ל כר"ת

ובאמת נתינת מוך לכל בין השמשות הוא כמעט חיוב לכו"ע לדידן, דקיי"ל כשיטת ר"ת לענין שבת ומילה וכיוצא בזה, וכמ"ש האחרונים והחת"ס ז"ל שקיבל מאבותיו כן בין לקולא ובין לחומרא. ובמ"ב פסק ג"כ כך. לפי זה שעיקר השקיעה הוא שקיעה שניה, א"כ צריך גם הבדיקה עכ"פ להיות סמוך לשקיעה ככל האפשר, וכדעת הנ"ל. וא"כ לאותן הפוסקים אם עשתה בדיקה

אסור לצאת במוך בשבת

ולמודעי אני צריך, כיון שיש נשים שאינן יודעות ויוצאות במוך דחוק בשבת קודש לשוק, וזה איסור גמור. וכבר הארכתי בזה בתשובה, ולכן אין להתיר שתכניס מוך דחוק בביתה, ותלך להשיעור כן. ויש

להזהיר על זה הנשים שאינן יודעות. ואולי ישנם עוד שבאות אל השיעור ואינן יודעות מזה שאסור לצאת עם המוך דחוק, צריך להודיע מזה, וממילא גם האשה הנדברת גם אם תעשה כעצתנו לעשות הבדיקה שם, מ"מ לא תוכל לחזור הבית קודם יציאת השבת. (שו"ת משנ"ה ח"ט סי' קפ"ט)

ומי שילמוד במשנה הלכות
אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

מהקדמת סו"ת משנ"ה מהר"ם תשס"ז

ליקוטי מגיד משנה פרשת בהעלותך

ענוותנותו של יהושע בן נון

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג:טז). בתרגום יונתן איתא: כד חמא משה ענוותנותיה דיהושע, אמר י"ה יושיעך מעצת מרגלים. וצ"ב.

ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס

נראה לפ"מ שאמרו חז"ל (גיטין נו.) ענוותנותו של זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו. ומספרת הגמרא, בר קמצא אכל קורצא בי מלכא, ואמר מרדו בך יהודאי. שאלו המלך מי יימר. אמר ליה שדר להו קורבנא, חזית אי מקרבין ליה. אזל בר קמצא והביא קרבן של המלך ושדא בי מומא בניב שפתים, מקום שנחשב מום אצל ישראל, ולא אצל הגוים. סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות. אמר רבי זכריה בן אבקולס, יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח. סבור למיקטליה לבר קמצא שלא ילשין. אמר רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג. ומקשים המפרשים היכן רואים מכאן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס.^א

ברוב ענוותנותו אמר רבי זכריה בן אבקולס מיד את דעתו

ונראה שקיימא לן (סנהדרין לב.) בדיני נפשות פותחין מן הצד תחילה. והנה רבי זכריה היה הראש בית דין והגדול שבהם, ואם היה רבי זכריה ממתיך עד שיאמרו רוב הסנהדרין

^א איתא במאור עינים (ליקוטים מס' גיטין): בדוראי מדנתקבלו דבריו של רבי זכריה בן אבקולס בעיני החכמים, ועשו כדבריו, בודאי היה גדול בדורו, כי אילולי זאת לא היו משגיחין בדבריו, והיו עושין כאשר היה בדעתם לעשות, להקריב משום שלום מלכות.

וגם צריכים אנו לומר, כי רבי זכריה ראה ברוח הקודש שהגיע העת שבית המקדש יחרב, ולכן לא רצה שיתבטל דבר תורה שיאמרו בעלי מומין קריבין וכו', כי אין זה פעולה לבטל הגזירה שנגזרה שיחריב בית המקדש כמו שידע זאת ברוח הקודש. דאם לא כן, האין לא חש לזה רבי זכריה ג"כ, שיקריבו משום שלום מלכות, והא אין לך דבר שעומד מפני פיקוח נפש, וכל שכן שכל נפשות ישראל יהיו בסכנה ע"י שלא יקריבו. אך בודאי מטעם האמור, ע"י שהוא ראה שכבר נגזרה גזירה שבודאי יחרב, ועל כן לא רצה שיבוטל דבר אחד מהתורה כנ"ל לכל הפחות, כי אפילו אם יקריבו ויבטלו דין התורה, מ"מ כבר הגיע העת שיחריב בית המקדש, ויסבב הבורא ב"ה את החורבן ע"י דבר אחר.

וא"כ צריך להבין למה לא אמר להם כך בפירוש. לפי דעתו שלא תועיל עוד שום אופן לבטל הגזירה, היה לו להודיען שלא יבטלו לכל הפחות הדברי תורה בחנם באין פעולה. אלא בודאי מחמת מדת ענוה שהיה בו לא רצה להודיען שהוא יודע זאת ברוח הקודש. וזהו ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה וכו', כי לולא הענוה שבו והיה מודיענו, היינו רואים איזה תחבולה להרבות בתפלה ותשובה לבורא ב"ה, שירחם עלינו שיתבטל הגזירה. אך שענוותנותו גרמה לו כל זה, שלא רצה לגלות ולהודיענו.

את דעתם, ואח"כ היה הוא אומר את דעתו, היה דעתו בטל, כי קי"ל "אחרי רבים להטות" (שמות כג:). אבל רבי זכריה ברוב ענותנותו חשב שהוא הקטן שבהם, ומיד פתח ואמר דעתו שלא יקריבו, ולא היו יכולים עוד לחלוק עליו משום "לא תענה על רב" (שם). אח"כ אמרו שיהרגו אותו, ואמר שוב מיד את דעתו, ולא יכלו לחלוק עליו, וזהו שאמרו שענותנותו גרם את חרבן בית המקדש.²

יהושע וכלב לא אמרו דבריהם לפני המרגלים

והנה גם אצל המרגלים כאשר חזרו מלתור את הארץ, אילו היו יהושע וכלב ראשי המדברים, והיו מתחילים לדבר בשבח ארץ ישראל, לא היה דבריהם של המרגלים עושה רושם, כי דיבורו של הראשון עושה רושם חזק. רק יהושע וכלב הרגישו בעצמם שאנשים הללו גדולים הם, ובדבר זה מתחילים מן הגדולים (סנהדרין שם), וחלקו כבוד להם. וזהו שאמר כד חמי משה ענותנותיה של יהושע אמר י"ה יושיעך מעצת המרגלים, כי ע"י עונותנותו יכולים המרגלים להוציא את דיבתם, ויהושע יכול עוד לחשוב שדעת הרבים אמת ואחרי רבים להטות, לכן התפלל משה עליו.³ (שנת תש"ל)

² דבר זה מובא בספר דברי אליהו מהגר"א מוילנא זצ"ל (פ' משפטים ד"ה לא תענה).

³ דבר נפלא מובא בספר גדולת צדיקים (מערכת הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר אות ד') בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע: שהמרגלים והמקושש עצים והמגדף, כל אחד מהם עשה זאת לשם שמים, והיתה להם כוונה אחת, להראות לכל אחד ואחד את העונש בזה. כי דור דעה הוא דור המדבר היה הדור הראשון לקבלת התורה, ונכתבו בתורה הרבה עונשין - ארבע מיתות בית דין וכו'. והנה כאשר האדם רואה בתורה את העונשים הנ"ל, איננו מתפעל כל כך, כי זה הוא בכח, וצריכין שיהיה בפועל ממש. אבל כשאחד עובר עבירה גדולה שחייב עליה סקילה וכדומה, וסוקלין אותו בית דין בפני כל הששים רבוא ישראל, עושה הדבר רושם על להבא. וגם על כל דור ודור עד ביאת המשיח, כמו שנאמר "וכל העם ישמעו ויראו וגו'" (דברים יז:יג). וגם המרגלים היתה להם כוונה זו, שקודם שיכנסו לארץ כנען שידעו כל ישראל את חומר המדבר על ארץ ישראל, כמו שנענשו בזה שנשתרבה לשונם עד טיבורם וכו'. והיתה להם מסירות נפש בזה ובבא, כדי שתהיה מזה טובה לכל אחד ואחד וגם על כל הדורות הבאים.

ואמר אדמו"ר מאלכסנדר ז"ל, אע"פ שהדבר הזה הוא דבר גדול, אבל פניה נגיעה לא יכול להיות בזה, כי היו יודעים היטב שעוברים עבירות חמורות כאיסור סקילה וכדומה, וגם יקבלו את עונש הסקילה והבושה ויסורי מיתה של הסקילה, ממילא לא היתה להם בזה בשום אופן שום פניה או נגיעה.

אבל הדור דעה, דור המדבר שהיו הדור הראשון של קבלת התורה היו צריכין שיהיה להם ג"כ אחד שידבר טוב על ארץ ישראל, ויתנו לו שכר גדול על זאת שהוא ינהיגם לארץ ישראל ולהיות מלכם ורבים. וגם זאת יהיה רק לשם שמים, להראות לעולם גודל השכר בזה, ובמחשבתו יהיה שוה כמו המרגלים שעוברים עבירה ויש להם גודל העונש. ובזה יכול להיות הרבה פניות ונגיעות, כי ברגע זו שדיבר טוב על ארץ ישראל זוכר שאינו עובר עבירה, רק להיפך שעושה מצוה גדולה, וגם זוכר שיתנו לו שכר גדול על. ובשעה שיש לו השכר יש לו הנאה ותענוג, ואעפ"כ יהיה שוה לו המצוה כמו שעשה עבירה, ויהיה שוה לו השכר והנאה והתענוג כמו שסוקלין אותו ויש לו יסורי סקילה ובושה וכו'. לכן אין אפשרות לשום איש להתדמות לזה בשום אופן, כי אעפ"כ יודע שאין עובר עבירה רק עושה מצוה, ואעפ"כ אין לו את יסודי הסקילה רק להיפך כל השכר והנאה שבעולם, וצריכין לדור הזה להיות להם בדוקא גם כן איש הזה.

להסתיר אפילו מעשי רשע

"וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת וגו' ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש וגו'" (טו:לב-לה).⁷ איתא בגמרא (שבת צו:) מקושש זה צלפחד, דברי רבי עקיבא. א"ל רבי יהודה בן בתירא, עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין, אם כדבריך, התורה כסתו ואתה מגלה אותו, ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק. משמע דיש מקום להסתיר אפילו מעשי רשע. ועיין פס"ז (ריש פ' קרח) שהסתירה תורה את המקושש מפני יחס המשפחה.

לפרסם מחלל שבת שנהרג ע"י טיל

גאון אחד מידידי כתב בספרו היקר (ספר 'נס להתנוסס' בירורי הלכה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רב רמת אלחנן, עמ' 176) על אחד שלא שמר את השבת ר"ל, ונהרג באופן מוזר ע"י הטילים שזרקו הגוים על ערי ישראל, ונפלו ולא הזיקו מעשה נס ממש, והיה הוא אחד מן היחידים בעם ישראל שנהרגו מהטילים. ונשאלה השאלה אם מותר לפרסם ברבים שהשי"ת נהג עמו מדה כנגד מדה, הוא לא שמר את השבת, ולכן השבת לא שמרה עליו ולא הגינה עליו. ומעכ"ת השיב בפשיטות שמצוה לפרסמו כדי שיהיה לו כפרה, וניחא ליה בכך. והביא ראייה ממעשה עגל הראשון (מגילה כה.) מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם. מקשה הגמרא פשיטא, ומתרג' סלקא דעתא דניחוש לכבודם של ישראל. קמ"ל דכל שכן דניחא להו דלהוי להו כפרה, הרי חזינן דניחא להו לעוברי עבירה כשעשו תשובה דלהו להו כפרה.

ראיה לדברי הגאון

ולכאורה מצאתי לו ראיה גדולה, הנה הטור (או"ח סי' רס"ז) כתב: ואין חותמין [בשבת] 'שומר את עמו ישראל לעד', כדאיתא במדרש שבשבת אין צריכין שמירה, שהשבת שומר. ונוהגין לומר 'ושמרו בני ישראל את השבת וגו'', לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה, ע"כ. וכתב הט"ז (סק"א) א"כ מדוע אומרים 'ושמור צאתנו וכו'". ונראה לי דטעם שלנו עפ"מ שכתב הטור, דהא דבשבת אין צריך להתפלל על שמירה בשבת לפי שאם ישמרו את השבת, השבת ישמור אותם. והיינו אם ישמרו אותו כראוי, כמו שאמרו (שבת קיח:) אלמלי שמרו ישראל, ואנו יודעים שאין אנו בחזקת שומרי שבת כראוי, על כן צריכין אנו להתפלל על השמירה, ע"כ.

וכד חמא משה ענותנותיה דיהושע התפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים, היינו מחמת ענותנותו של יהושע היה משה רואה שהוא יכול להיות הכלי לזה שידבר טוב על ארץ ישראל, ולא יהיה חושב על עצמו כלל, רק כמו הם שסוקלין אותן וכו'. וזה הוא שאמר 'יושיעך' ולא אמר 'יצילך', כי יצילך הפירוש שינצל מהם, ו'יושיעך' הפירוש שהוא גם כן יוושע כמו הם, רק המה לעבירה ולעונש, ואין בזה שום פניה, והוא יוושע למצוה ולשכר ולא יהיה לו גם כן שום פניה.

⁷ אנחנו מביאים שוב דברי רבינו ז"ע בענין זה בשביל המצב בארצנו הקדושה.

מי ששומר שבת, השבת מגינה עליו

והנה מפורש דשמירת האדם תלוי בשמירת השבת. וכמו שאנו אומרים בפייט 'כי אשמרה שבת - קל ישמרנו'. וכל שאינו שומר שבת, אין השבת שומרהו. ולכן יפה דייק מעכ"ת דהאי גברא כיון שלא שמר את השבת, ולא התפלל שה' ישמרהו, נפל חלל ע"י הטילים הסקאדים.

לפרסם שמו שילמדו מוסר

גם מש"כ דע"י שיתפרסם שמו שמת מהטילים, והכל על החטא שלא שמר שבת, עי"ז ישובו אחרים לה' וישמרו את השבת, ויהיה לו לזכות וניחא ליה בזה. גם לזה מצינו ראייה, דחזקיהו מלך יהודה, כשמת אחז אביו שהיה רשע, ואמרו חז"ל (פסחים נו.) דששה דברים עשה חזקיהו מדעתו וכו', גירר עצמות אביו ברחובות לאחר מותו טרם קבורתו, שיראו אחרים וילמדו מוסר ויעשו תשובה, ויהיה זכות לאחז (עי' רש"י שם), ועי"ז הודו לו חכמים.

ברם לעצם השאלה שהעלה מעכ"ת שמצוה לפרסם כדי שיהיה לו כפרה, ומייתי ראייה מפ"ק דמגילה, הלא יש להעיר דשם מיירי שעשו תשובה, וכאן הרי לא עשה תשובה, ועכ"פ לא שמענו ממנו ששב.

יהודי הנהרג מעכו"ם יש לו דין קדוש

ונלפענ"ד ללמד זכות ממקום אחר על האי גברא. שהרי אמרו בגמרא (פסחים נ.) שישראל הנהרג מעכו"ם בשביל שהוא ישראל, יש לו דין קדוש כרבי עקיבא וחבריו, ואפילו היה רשע כל ימי חייו כירבעם בן נבט וחבריו, כיון דנהרג מעכו"ם בשביל שהוא ישראל יש לו דין קדוש, ומקדש השם. ואם הוא ברבים, הרי הוא מקדש השם ברבים וקדוש יאמר לו. וכ"כ רבינו הרמב"ם ז"ל באגרת מאמר קידוש ה'. וראה תשובת בנימין זאב (סי' ר"ג) שכל יהודי שנהרג ע"י גוי, אפילו לא בשביל יהדותו כלל, אלא שליסטים הרגוהו, הרי מכיון שנהרג נקרא חסיד, אפילו נהרג מתוך רשעו שלא עשה תשובה קודם שהרגוהו. וכן מפורש בתשובת ר"ח א"ז (סי' י"ד), ובתשובת הרד"ך (סי' ל').

לפ"ז האי גברא נמי שנהרג מהטילים הסקאדים ששלחו הערבים ימ"ש על עם ישראל, ויהודי זה נהרג מהם, הרי הוא בכלל מקדש השם, ולפי שנתפרסם הו"ל מקדש השם ברבים, והיה כפרה על כלל ישראל, וקדוש יאמר לו, ודרכי ה' נסתרה, כנלענ"ד.

דברי אלקים חיים

מאת ב"ק מרן אדמו"ד שליט"א

פרשת שלח תשפ"ד בארה"ק

יום ד' - שיעור לחברי הכולל (דברי פרידה)

שאשת מקושש לא היתה זקוקה ליבם כלל, ולמה אמרו בנותיו למשה שתתיבם אמם לִיבם.

ומתריץ לו החתם סופר, עפ"מ שנאמר שם (כז:א) "ותקרבה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחות מנשה בן יוסף", ופירש"י, למשפחות מנשה בן יוסף - למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא לומר לך יוסף חיבב את הארץ, שנאמר (בראשית נ:כה) "והעליתם את עצמותי וגו'", ובנותיו חיבבו את הארץ, שנאמר (במדבר כז:ד) "תנה לנו אחוזה". וללמדך שהיו כולם צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופירט לך הכתוב באחד מהם לייחסו לשבח, הרי זה צדיק בן צדיק, ע"כ.

ומבואר להדיא בדברי רש"י שצלפחד נחשב כצדיק, שהרי הכתוב מייחס את בנותיו עד יוסף הצדיק. ומוכרחים לומר, שאפילו למאן דאמר שצלפחד לא התכוין במעשיו לשם שמים, מ"מ לפני מותו התודה ועשה תשובה, ועי' נחשב שוב כצדיק גמור למרות המעשה הרע אשר עשה מקודם, כיון שעשה תשובה על זה. וממילא לא יוקשה כלל משיטת המדרכי, שהמומר אינו זוקק את אשתו ליבום, כי המקושש לא נחשב כמומר חלילה, ואדרבה הפסוק מחשיבו כצדיק, מאחר שעשה תשובה גמורה לפני מותו. ע"כ.

המקושש עצים חזר בתשובה לפני מותו ולכן נחשב לצדיק גמור

בפרשתן כתיב (במדבר טו:לב-לו) "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה. ויניחו אותו במשמר כי לא פורש מה יעשה לו. ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אותו באבנים כל העדה מחוץ למחנה. ויוציאו אותו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אותו באבנים וימת כאשר צוה ה' את משה".

והנה בפרשת פינחס מביא רש"י (במדבר כז:ג) שלפי שיטת רבי עקיבא, המקושש עצים היה צלפחד. ומבואר שם (כז:ד) שבנות צלפחד ניגשו לפני משה ואמרו לו "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו". ופירש"י, למה יגרע שם אבינו - אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות חשובות זרע, תתייבם אמנו לִיבם.

מרן החתם סופר (שו"ת ח"ו סי' נ"ו) מביא, שהשואל הקשה לו, שהרי לפי שיטת המדרכי, המומר אינו זוקק אשתו ליבום, משום דאינו בהקמת שם בישראל. והנה קיי"ל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא מומר לכל התורה. אם כן לפי שיטת רבי עקיבא שצלפחד היה המקושש עצים, הרי נמצא

בשעה שממיתין אותו, כבר הוא צדיק, ושפיר מחוייבין בו במצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך', ולכן צריך לברור לו בדוקא מיתה יפה.

האברכים מרגישים בחוש שרק השי"ת מנהיג את כל העולם כולו

פעם שאלו למרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל, למה מצוי אברכים שאינם לומדים מוסר. והשיב להם, שטעם לימוד מוסר הוא כדי לזכור שרק השי"ת עשה ועושה ויעשה לכל המעשים כולם. אמנם לאחר החתונה כבר יודעים לבד דבר זה שרק השי"ת מנהיג את העולם כולו, כי מרגישים את זה בחוש תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, בכל עניני הנהגת הבית.

גם בקונטרי צריכים לעסוק בתורה

יש הנוסעים כעת לקונטרי, אך אתם ברוך ה' נשארים כאן לעסוק בד' אמות של הלכה. אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד (ברכות ח.). שמעתי פעם מהרה"ק מטשאקווא זצוק"ל, ששהה ביחד עם כ"ק אאמור"ר הגה"ק זי"ע בקונטרי בערך בשנות תשט"ז-תשי"ז, והעיד לי, שבמשך כל הלילה לא כבה אור החשמל אצל אאמור"ר זי"ע.

יעזור השי"ת שנזכה לסייעתא דשמיא ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ושנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

הרשעים מתוודים לפני מותם ולכן צריכים לברור להם מיתה יפה

ועל דרך זה יישב זקני הרה"ק הבית שערים זצוק"ל (שו"ת בית שערים או"ח סי' ס"ט) מה שהקשה לו השואל, דהנה איתא בגמ' (פסחים עה.), שהטעם שאין שורפין את הבת כהן שזינתה בחמי האור, כלומר, במים שנתבשלו ע"ג האש, משום דרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר קרא (ויקרא יט: יח) "ואהבת לרעך כמוך", ברור לו מיתה יפה. ומבאר המאירי, שהריגה ע"י חמי האור אין זו מיתה יפה, כיון שאינה ממחרת כ"כ את מיתתה, ונמצאת מתענה.

והקשה לו השואל, דהנה ההגהות מיימניות (הל' דיעות פ"ו) כתב, שהמ"ע של 'ואהבת לרעך כמוך' הוא דוקא במי שהוא רעך בתורה ובמצות, אבל אדם רשע ואינו מקבל תוכחה, מצוה לשנאו. וקשה לפ"ז, איך יתכן לומר על הרשע שאין הורגים אותו בחמי האור משום 'ואהבת לרעך כמוך' - ברור לו מיתה יפה, הרי הוא מחוייב מיתת ב"ד, ובעל כרחך התרו בו והתיר עצמו למיתתו, ואין לך מומר גדול מזה כדאמרינן בחולין (מא.), ואם כן הרי אין שייך אצלה כלל המצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך'.

ומתרץ לו זקני, דמעיקרא לא קשה מידי, שהרי שנינו (סנהדרין מג:) כל המומתים מתוודים, שכל המתוודה יש לו חלק לעוה"ב. וכן כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"א). וא"כ

יום ה' - שיעור חורש"י

להצליח בשליחותן, כאותם שנים ששלח יהושע בן נון, שנאמר (יהושע ב:א) "וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים". מי היו? שנו רבותינו, אלו פנחס וכלב, והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותן. ע"כ.

איתא במדרש בריש פרשתן (במד"ר טז:א) שאין לך חביב לפני הקב"ה כשליח שמשלח לעשות מצוה, ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחתו. ואין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונותנין נפשם

בן יפונה אכן מסר נפשו בפועל שיצליח בשליחותו.

הטעם שמעמד קבלת התורה נקרא בתורה 'יום הקהל'

אמנם רש"י מבאר בדרך אחר מהו 'רוח אחרת', שהיה לו שתי רוחות - אחת בפה ואחת בלב. למרגלים אמר, אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, וע"י כן היה בו כח להשתיק את המרגלים, כמו שנאמר (ג:ל) "ויהם כלב", שהיו סבורים שיאמר כמותם.

ויש להבין מהו המעלה במה שהיה לו שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב. הרי אדרבה, המעלה הוא דייקא כמו שמרמזו בשמו 'כלב', כלבו כן לשונו, שלא ירמה את האנשים לומר להם בפהם ההיפך ממה שהוא חושב בלבו, רק יהיה אחת בפה ובלב. וא"כ מהו המעלה שהתורה משבח אותו ש'רוח אחרת' היתה עמו, שהיה לו שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב.

ונראה לבאר עפ"י שנאמר בפ' עקב (דברים ט:י) "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל". ורואים מזה שהתורה הקדושה קורא למעמד קבלת התורה בחג השבועות, 'יום הקהל'. וכן רואים בעוד מקומות בתורה הקדושה (שם י:ד, יח:טז) שמעמד קבלת התורה נקרא בתורה 'יום הקהל'. וטעמא בעי, מה השייכות בין 'יום הקהל' לבין מעמד קבלת התורה.

והביאור בזה, דהנה בשעת קבלת התורה זכו בני ישראל לאחדות נפלאה ועצומה, כמו שפירש"י בפ' יתרו (שמות יט:ב) "ויהיו ישראל" - כאיש אחד בלב אחד. והיינו שבשאר כל החניות נאמר בלשון רבים

גודל מעלת כלב בן יפונה

ויש להבין למה מתחיל המדרש את פרשת השבוע בדברים הללו, הרי בפרשתן מבואר להיפך, שהעשרה מרגלים לא נתנו נפשם להצליח בשליחותן, ואדרבה הם נכשלו בשליחותן. וצ"ע. אך עכ"פ אנו רואים בדברי המדרש גודל מעלתו של כלב בן יפונה, ששתי פעמים נתן נפשו להצליח בשליחותו, והצליח בשליחותו - גם בפרשתן כשהלך ביחד עם המרגלים שהיה עצתם לרעה, וגם כששלח אותו יהושע בן נון ביחד עם פינחס, בשתי הפעמים יחד הצליח מאד בשליחותו.

המסירות נפש של כלב להצליח בשליחותו

ובכמו שנאמר בפרשתן (במדבר יד:כד) "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה". והדבר הגיע לו לכלב במסירות נפש ממש, כמו שמבאר האוה"ח הקדוש שלכן זכה לתואר הגדול והנכבד שהשי"ת קרא לו 'ועבדי' כלב.

ומבאר הפסוק, שהטעם שאני קורא אותו 'עבדי' הוא, 'עקב', פירוש שכר אשר 'היתה רוח אחרת עמו'. שהגם שיהושע ג"כ לא ניאץ ה' עם המרגלים, אעפ"כ זה היה לו סיבת תפלת משה שהצילתו מיצר הרע ומכחותיו שהם המרגלים לבל יטעוהו. משא"כ כלב כבר נכנס ממש בגדר סכנת יצר הרע וחברתו הרשעה, וכבר החל רוח הרעה לפעמו, והראיה שהלך והשתטח על קברות האבות.

והוא אומרו 'רוח אחרת עמו', שכבר היה לו רוח אחר - רוח הרעה שהתחיל לפעמו, ואעפ"כ 'וימלא אחרי', פירוש, השלים אחר רצונו יתברך, אשר על כן זכה כלב שיקרא 'עבדי' ה', כמו משה רבינו עליו השלום. ע"כ מהאור החיים הקדוש. ומבואר בזה, שכלב

ובטהרה, אפילו אם הם יתאספו כאחד, לא יהיה נחשב שהם נמצאים באחדות, כי קשר רשעים אינו מן המניין.

קשר רשעים אינו מן המניין

ובמו שאמרו בגמרא (סנהדרין כו.), מאי קשר רשעים, דהנה שבנא היה דורש בפני י"ג רבוא, ואילו חזקיה היה דורש רק בפני י"א רבוא. ויהי כאשר הגיע סנחריב וצר על דירושלים, כתב שבנא פתקא, שבנא וסיעתו השלימו עם סנחריב, ואילו חזקיה וסיעתו לא השלימו עמו. ונתיירא חזקיה, שהרי הכלל הוא שהולכים אחר הרוב, וסייעתו של שבנא הרי מרובה מסייעתו של חזקיה בשני רבוא. עד שבא הנביא ואמר לו (ישעי' ח: יב) "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר". כלומר, הקשר של שבנא וסייעתו קשר רשעים הוא, וקשר רשעים אינו מן המניין.

ובן כתב רבינו יונה (משלי יח: א) "לתאווה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע".^א שהמבקש תאוות לבו והולך אחריה, נפרד הוא מכל ריע, ואין לו שום חבר, כי לא יוכל שום איש לכלכל ולסבול מידותיו. וזהו 'לתאווה יבקש', כשהאדם הולך אחרי תאוותיו, הוא נעשה ממילא 'נפרד', כי אין שום איש רוצה להתחבר אתו.

ולבן קשר רשעים אינו מן המניין, כי הרשעים הם בעלי תאוה, וממילא אפילו כשהם מתחברים ונאספים הם באמת 'נפרד' כל אחד בפני עצמו.

וזהו מה שהפסוק מדגיש וקורא למעמד מתן תורה 'ביום הקהל', כי אז הגיעו ישראל

'ויחננו', לבד בחניה בהר סיני נאמר 'ויחננו' בלשון יחיד, ללמד שבהר סיני נעשו כל בני ישראל כולם כאיש אחד ויחיד.

ולבן ענו כולם פה אחד ואמרו 'נעשה ונשמע', למרות שהם היו ששים ריבוא אנשים ביחד, שכל אחד יש לו דיעות שונים זה מזה, מ"מ במעמד הר סיני נעשו כולם כאיש אחד ממש שווים בדעה אחת, ולכן ענו כולם פה אחד באותו לשון ממש ואמרו 'נעשה ונשמע'.

בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל

ובמו שנאמר (דברים לג: ד-ה) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". ורואים מזה, שבעת נתינת התורה היו בני ישראל בבחינת 'קהילת יעקב', 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', באחדות גדולה ועצומה.

ובמו שפירש הרבינו בחיי: 'ויהי בישורון מלך', כל אחד מבני לוי יאמר, עוד היה בישראל מלך והוא הקב"ה. והענין, ששרתה שכינה בישורון, ולכן הזכיר 'ישורון' שהוא לשון ראייה, על שם שראו בסיני כבוד השכינה עין בעין, ושם התאספו ראשי עם יחד שבטי ישראל לקבל אלקותו ומלכותו. עכ"ל.

אמנם ענין האחדות בישראל כאיש אחד בלב אחד, שייך רק כשבני ישראל הם קדושים וטהורים, וכמו במעמד הר סיני, שהיה זה לאחר כל עבודת ימי הספירה. לעומת זה כשבני ישראל אינם בקדושה

^א יש מבארים את הפסוק בדרך צחות, "לתאווה יבקש נפרד", כשהאדם עוסק בתאוותיו והנאותיו, הוא רוצה להיות נפרד, כדי שלא יתפסו אותו בקלקלתו, איך שהוא הולך אחרי תאוותיו המרובים. לעומת זה "בכל תושיה יתגלע", כשהוא עוסק בתורה ובמצוות, הוא רוצה שהדבר יתפרסם ויתוודע לעיני הכל.

קהל יחד באחדות שלימה, בבחינת מתן תורה, 'ביום הקהל'. ואינו דומה מועטין העושים את התורה למרובין העושים את התורה (רש"י ויקרא כו:ח). אך מצד שני אין אתם ריבוי עצום, רק יכולים להשקיע בכל אחד ואחד מכם כל הכוחות הנדרשים בס"ד.

ובפרט שאתם לומדים תורה בארץ ישראל. ואיתא בגמרא (כתובות עה:), אמר אביי, וחד מינייהו עדיף כתרי מינן. ופירש רש"י, שאחד מארץ ישראל עדיף בפקחות וחריפות, כשני תלמידי חכמים שבבבל. ובשיטה מקובצת מובא דברי הריב"ש שמבאר, 'כי בני ארץ ישראל טבע הארץ מסייע להם, משום דאוריא דארץ ישראל מחכים' (ב"ב קנח:).

אצל כלב ואצל משה ואהרן לא היה שייך כלל ענין המחלוקת

וזהו המעלה הנפלאה שהתורה משבחת את כלב, 'עקב היתה רוח אחרת היתה עמו', כי המרגלים למרות שהיו באחדות, אך היות שהלכו אחר התאוות, ולקחו את הפירות, נחשב שכל אחד מהם הוא נפרד בפני עצמו, כי 'לתאוה יבקש נפרד' כמו שנתבאר, וקשר רשעים אינו מן המניין.

משא"כ כלב שלא הלך אחר התאוות, ולא לקח מן הפירות, והיה צדיק, לכן דוקא אצלו היה שייך ענין האחדות, למרות שאחדותו היה אחת בפה ואחת בלב, ובלבו לא רצה כלל להתחבר איתם, וסבר להיפך מהם, מ"מ דוקא הוא היה יפה כחו להתחבר אתם בפיו כיון שהיה נקי מן התאוות היה יכול להתקיים בו בחינת 'ביום הקהל'.

ובן מצינו לגבי קרח, שלמרות שהיה לו 'עדה' שלימה, עדת קרח, מ"מ לא היו נחשבים כעדה שמחזיקים יחד באחדות, ואדרבה הם נקראים 'מחלוקת קרח וכל

לקדושה וטהרה גדולה בכח עבודת ימי הספירה, ופסקה זוהמתן, ולא היה להם שום תאוה, וממילא הועילה אסיפתם כאחד להיות 'יום הקהל', כי כולם היו באחדות אחת ואמיתית זה עם זה, כאיש אחד בלב אחד, ודוקא אסיפה זו נחשב לקשר אמיתי בין כל ישראל - בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל.

המעלה הנפלאה בלימוד בצוותא בישיבה ובפרט בארץ ישראל

וזהו המעלה הגדולה של ישיבה. כי כידוע עד בני כ' נחשבים עדיין כתינוקות של בית רבן, ונמצא שאסיפת הבחורים ביחד בישיבה, נחשב שפיר לאחדות וקשר אמיתי, כיון שהם טהורים בלא חטא, בבחינת פסקה זוהמתן (שבת קמו:), וממילא אסיפתן זהו טהרתן, והם נעשים ראויים לקבל את התורה כאיש אחד בלב אחד.

והגם שאצלכם בישיבה אין ריבוי של בחורים, אך באמת יש בזה מעלה יתירה, כמו שאמרו במדרש (קה"ר ז' כ"ח), בנוהג שבעולם, אלף בני אדם נכנסין למקרא, יוצאין מהן מאה למשנה, יוצאין מהן עשרה לתלמוד, יוצא מהם אחד להוראה. הדא הוא דכתיב (קהלת ז:כח) "אדם אחד מאלף מצאתי".

ואמר על זה הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצוק"ל, דדוקא מפני שנכנסים אלף אנשים יחד, ואי אפשר להשקיע כל הכוחות בכל בחור בנפרד ובפני עצמו, מאחר שהם ריבוי עצום של תלמידים - אלף אנשים, לכן רק אחד מהם יוצא להוראה. אבל ישיבה שאין בה רק קהל קטן של בחורים, אזי יכולים להשקיע כל הכוחות בכל בחור ובחור כמו בבן יחיד, וממילא יכולים כולם כאחד לצאת להוראה.

ונמצא שמצד אחד יש לכם המעלה, שאתם

בצוותא בישיבה. ובפרט כפי מה שקיבל מרן הגר"ח מוואלאז'ין בשם רבו מרן הגר"א, איש מפי איש מפי אליהו הנביא, שבאותו בית מדרש שלומדים כאן בעולם הזה, ילמדו גם בעולם הבא. נמצא שהלימוד בישיבה הוא ממש בבחינת 'ביום הקהל' – בעולם הזה ובעולם הבא. ויש לכם לזכור שהשנים הללו שלומדים בישיבה הם השנים הטובות ביותר מכל שנות החיים, והזמן שיכולים להצליח ביותר בלימוד התורה.

יעזור השי"ת שנזכה לכל הישועות ברוחניות ובגשמיות, כל המרביצי תורה, כל הנהלת הישיבה, ואחרון אחרון חביב כל בחורי הישיבה היקרים והחביבים, שכולם יגדלו גדולי ישראל, ושנזכה בקרוב לגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן.

ליל ש"ק חת"ק

בעל אור החיים (בראשית ב: ג ד"ה כי בו שבת) על מה שאמרו רז"ל כל האומר ויכלו וכו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שבת קטז:), והוא לכאורה דבר מתמיה לומר כזאת.

ופירש בזה הרב הקדוש הנ"ל צדוק"ל עפ"מ שאמר הכתוב "כי ששת ימים עשה י"י וגו'" (שמות כ: יא) ולא כתיב 'בששת' (עי' זוה"ק ח"ג צ"ד ע"ב). והוא ז"ל אמר, כי השי"ת לא ברא רק ששת ימים, ושוב ברא את יום השבת, ושוב ע"י שומרי מצותיו קדושת יום השבת נברא שוב ששת ימים, וכן עד סוף כל הדורות. ואילו יצויר ח"ו שלא היה שומר שבת בעולם, היה מתבטל העולם.

וזהו שאמר הכתוב "כי ששת ימים עשה ה'" ולא כתיב 'בששת' להורות אשר השי"ת לא

עדתו' (אבות פ"ה מ"ז), כי 'לתאוו יבקש נפרד', היות שכל אחד מהם היה לו התאווה להיות הרבי והמנהיג, לכן היו נחשבים כאנשים נפרדים זה מזה – מחלוקת קרח וכל עדתו.

משא"כ משה ואהרן, שהיה כל כוונתם לשם שמים, והתרחקו לגמרי מן הכבוד ומן התאווה, לכן אין להם שום חלק במחלוקת זו. ואדרבה, משה רבינו הוא נשמת כל הששים רבוא מישראל, ואהרן הכהן הוא אוהב שלום ורורף שלום, כי היה להם לב אחד לאביהם שבשמים.

השנים שלומדים בישיבה הם השנים הטובות ביותר

וזהו המעלה הנפלאה שיש לכם בלימוד

צאו וראו אם יש אדם שחלל את השבת

"וימצאו איש וגו'" (טו:לב). וכ' האוה"ח הקדוש: אמר לשון מציאה, יתבאר על דרך אומרים ז"ל (ילקו"ש פ' שלח רמז תש"ג) שאמר להם משה, צאו וראו אם יש אדם שחלל את השבת וכו' עד כאן. לזה אמר 'וימצאו' על דרך אומרו (אסתר ב: כג) "ויבקש הדבר וימצא".

ברא את יום השבת, ושוב ע"י שומרי מצותיו קדושת יום השבת נברא שוב ששת ימים

ובאמת יש להבין למה אמר כן משה רבינו צאו וראו אם יש אדם שחלל את השבת, ולמה חשש לזה. אמנם יש להקדים דברי הבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ד' אות ד') נפרש בפסוק "ושמרו בני ישראל וגו' לעשות את השבת" (שמות לא: טז), מהו העשייה את השבת. ונ"ל לפרש עפ"מ שכתב הרב הקדוש

שסביב ליראים חונה מלאך ה'. וא"כ נפלא מאד הרמז, כי ששה פעמים מלאך ה' הוי"ה בגימ' שב"ת, שהרי מקדושת שבת נשפע יראה לכל הששת ימים שסביב ליראיו חונה מלאך ה', עכדה"ק.

שבת הוא התלמיד חכם מלאך הוי'

ובזה יש להבין הכוונה 'בני ובין בני ישראל אות היא'. מה זה האות שלא נתגלה אלא ליהודי לבני ישראל? כי ע"י השבת זוכה ליראת שמים ותכלית הבריאה לשבוע הבא. וא"כ ברגע שהרגיש משה רבינו שלא הגיע היראת שמים של שבת הבאה כדבעי, וכמ"ש בגמ' "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" (דברים י:יב), ומקשי אטו יראה מילתא זוטרתא היא? ומשני, אין לגבי משה מילתא זוטרתא. וראה כי לא הגיע היראה כדבעי, וממילא הבין שהי' פגם בשמירת שבת, ואם דומה הרב למלאך הוי' יבקשו תורה מפיהו (מו"ק יז), כי שבת הוא התלמיד חכם מלאך הוי'.

ובזה איסתפק משה רבינו, כי לא ידע מיתת המחלל שבת המקושש, כי המחלל שבת זה פגם בכל ברכאן דלעילא ודלתתא, וב"יראת הוי' היא אוצרו" (ישעי' לג:ו), ועל כן הי' איסתפקתא אם זה סתם כמו כל עבירה בתורה או איזה מיתה, וממילא לא ידעו שהרי ע"י חילול שבת יש בה חורבן כל העולם, ולא פורש מה יעשה.

והשומר שבת כהלכתו נותנים לו נחלה בלי מצרים ונעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ונשמה יתירה וכל המתנות טובות והשי"ת ישפיע רחמים וחסדים אות היא לעולם בבני חיי אריכי ומוזוני ריוחי וסייעתא ורחמי מן קדמי אבוהון דשמיא וארעא בחן וחסד בבנין אריאל מתוך רחמים גדולים אקבצן במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

ברא רק ששת ימים, ושומרי מצותיו יום השבת בקדושת היום נברא עוד ששת ימים, וכן כל ימות עולם. נמצא השומר שבת ואומר ויכלו כאילו נעשה שותף וכו', שבאמת הוא כעין שותף, שהשי"ת ברא ששת ימים, וזה ע"י שמירתו ואמירתו בכח קדושת היום בורא ג"כ ששת ימים. עיין שם באור החיים באריכות, וקצתו וסמכתי על המעיין שם.

ועתה יובן לך הפסוק הנ"ל ג"כ 'ושמרו בני ישראל את השבת', היינו בני ישראל ישמרו את השבת בכדי 'לעשות את השבת לדורות', שיתנו כח העשיה ביום השבת לדורות עולם שיצאו מן הכח אל הפועל שוב ששת ימים, וזה הוא לדורות עולם, הבן והרחב הדברים ומצוא דברי חפץ, נחמדים הדברים כי תשמרם בבטן.

ובזה תבין מה שאמרו בזהר על קדושת יום השבת כל שולטני רוגזין ומארי דדינין כולוהו ערקין וכו' (ח"ב קל"ה ע"ב), כי בשבת יכולין כל הגזירות וכל הדינים להתבטל כיון שבכל שבת הוא בריאת עולם חדש, והבן.

ששה פעמים מלאך הוי"ה בגימטריא שב"ת

והבני יששכר אומר בדרך רמז כי ששה פעמים מלאך הוי"ה בגימטריא שב"ת (117x6=702). והוא מבאר את הרמז כך, מבואר בתיקוני זוהר (תיקון כ"ג) כי בראשי"ת הוא צירוף יר"א שב"ת. והכוונה בזה, שע"י שמירת שבת כראוי נמשך על שומריה יראת שמים. וזהו הטעם שאמרו בירושלמי (דמאי פ"ד ה"א) אפילו עם הארץ אימת שבת עליו. אמנם מכיון ששבת היא מקור וחיות לכל ששת ימי המעשה, א"כ נשפע מקדושת שבת יראת שמים לכל ששת ימי המעשה.

והנה אצל יראים כתיב (תהלים לד: ח) "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", שהרי

קידוש

למטה ופ' נסכים למעלה. וזש"ה "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך" (קהלת ט: ז) שהקרבת נסכים. ופסוק זה נאמר לשלמה כשבנה הבית ועשה ז' ימי חנוכה ואח"כ ז' ימי הסוכות, ואכלו ביוה"כ והיו מצירין ועצבים. יצתה בת קול ואמר, "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך", ע"ש.

ובמשנה (סנהדרין פ"ג מ"ג ברש"י ובתוי"ט) 'וישליכם' (דברים כט: כז), משמע שיהיו כולן גולין במקום אחד 'אל ארץ אחרת', והיינו עשרת השבטים שהגלם סנחריב והושיבם במקום אחד, כדאמר שהולכים למדינת אפריקא. אבל שני השבטים לא גלו במקום אחד, אלא נתפזרו בכל ארצות, ועליהם הוא אומר "אשרקה להם ואקבצם" (זכרי' י: ח) עיי"ש. ועיין בתרגום יונתן (בראשית יב: ב) שאפריקי הוא אחד ממגורי בני יפת, והיא ארץ טובה מאוד וקרובה במעלותיה לאר"י. ועיין באבן עזרא (ינה א: ג) שהביא מי שפירש שתרשיש היא עיר במדינת אפריק.

השי"ת יקבצנו ברחמים גדולים מכל קצוי תבל לארצנו הקדושה, וימלא כבודו כל הארץ אמן ואמן.

במדרש (במד"ר י"ז ב') "לך אכול בשמחה לחמך וגו'" (קהלת ט: ז), המשך פרשת נסכים וחלה אחר המרגלים, ע"ש.

העיקר של הנסכים אחר העבירה שנכשלו המרגלים. שמן למעלה, וגם יין השמחה של היין העיקר להיות בעבודת השי"ת. ועיין בשם משמואל ובשפת אמת דברים נפלאים.

וברא"ש (במדבר טו: ב) כתב "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם", למה זכה כנען שנקראת א"י על שמו? אלא לפי שכששמעו שישאל באין, פיגו הארץ. א"ל הקב"ה, אתה פנית הארץ תקרא על שמך ואתן לך ארץ יפה כמעט כמותה, ואי זו אפריקה. ולכך נסמכה פ' זו לפ' מרגלים, לפי שכששמעו ישראל גזירתו של הקב"ה אמרו, אוי לנו כי לעולם לא נכנס לארץ, כי לסוף מ' שנה אם הם חוטאים יגזור גזירה אחרת עליהם, וא"כ אין לדבר סוף. א"ל הקב"ה, בודאי לאחר מ' שנה תבואו אל הארץ.

אמר ר"י בר חנינא, למה נסמכה פ' זו של חלה לפ' נסכים, שנא' "ויין לנסך" (במדבר טו: ה), וכתוב בתריה "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'" (שם: יט), פ' חלה

סעודת רעוד"ר

לעשות הציצית למעלה נגד עיניו הראוי לראות ולא לבסוף על כנפי בגדיהם בסוף המלבוש. וכתב שם לפי דרכו בקודש ע"ש.

עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך

וב"ק אאדמו"ר הגה"ק ז"ע מבאר הענין שם. ולענ"ד בהקדם דברות קודש התפארת שלמה (מועדים שבועות) עה"פ "עיני כלו

למה אין הציצית בין העינים

בספח"ק מגיד משנה "דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם וגו'" (טו: לח). ראיתי לרבינו בדברי חיים להגה"ק כ"ק מרן אדמו"ר מצאנו זי"ע שהקשה, כיון דפשט שכתבה התורה בציצת להסתכל בהם ולראות אותם דכתיב 'וראיתם אותו וזכרתם', א"כ הי"ל

נגע בו [הנחש בעץ הדעת] כל עיקר, אלא כיון שראהו אותו אילן [את הנחש], היה צווח עליו ואמר לו, רשע רשע אל תיגע בי, שנאמר "אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנדיני" (תהלים לו:יב). באמרי הרי"ם זי"ע הוסיף, וכששב [אדה"ר] תיכף זכה לשמוע הבת קול (ירמי' ג:יד) "שובו בנים שובבים" (חגיגה טו). ומאז התחיל הבת קול.

רק עבר ושנה נעשית לו כהיתר

ובן בכל סדר החיים של בני אדם, וכדאי (קידושין כ). דתניא, רבי יוסי ברכי חנינא אומר: בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית. אדם נושא ונותן בפירות שביעית, לסוף מוכר את מטלטליו, שנאמר "בשנת היובל [הזאת] תשובו איש אל אחוזתו" (ויקרא כה:יג), וסמך ליה "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך" (שם יד) – דבר הנקנה מיד ליד. לא הרגיש, לסוף מוכר את שדותיו, שנאמר "כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו" (שם:כה). לא באת לידו עד שמוכר את ביתו, שנאמר "כי ימכור בית מושב עיר חומה" (שם:כט).

מא' שנה התם דאמר 'לא הרגיש', ומאי שנה הכא דאמר 'לא באת לידו'? כדרב הונא, דאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה – הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהיתר. רק עבר ושנה נעשית לו כהיתר, אבל עד אז יש הרגשה. וזהו קצת מבחינת ראי'. וזהו הכוונה שאומר בתפלת הלל "ענינים להם ולא יראו וגו'" (תהלים קטו:ה), הכוונה שאין להם הרגשה כזה.

הבת עין זי"ע סעודה גדולה

ובידוע הסיפור הקדוש, פעם עשה הבת עין זי"ע סעודה גדולה, והקהל לא ידעו לשמחה מה זו עושה, כי לא היה אז שום יומא דפגרא. ור' פישל מצפת שאל להבת עין למה עושה

לשועתך ולאמרת צדקך" (תהלים קיט:כג). הנראה לרמז בזה כפי מ"ש "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ:טו), שהיו רואים את הנשמע מחמת שנזדככו אז במעמד הר סיני, והיו באותו מעלה שהי' אדה"ר קודם החטא בבחי' ראי', שהוא מדריגה גדולה. ולזה כתיב "את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנכי ואחבא" (בראשית ג:י) – כאשר ראה כי נפל עתה מבחי' ראי', רק הי' במדריגת שמיעה כנ"ל.

וז"ש "בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ד'" (צפני' ג:כ), פי' לעתיד לבוא נזכה ג"כ לשוב לאותו מעלה כמו במתן תורה לבחי' הראי'. וזה ג"כ מ"ש "ויברך דוד את ד' לעיני כל הקהל" (דהי"א כט:י) וכו'. וז"פ ג"כ "עיני כלו לישועתך ולאמרת צדקך", כמו שהי' בשעת האמירה במתן תורה בבחי' הראי', ע"ז אנו מצפים לבוא לאותו בחינה ב"ב.

האבר צועק ואומר 'עשה בי מצוה'

ואולי קצת להמתיק ולקשר לנו דברי קדשו במדרש תנחומא (פ' כי תצא סי' ב') אמר ר' אבא, רמ"ח מצוות [עשה] בתורה כנגד איברים שבאדם. דכל אבר ואבר צווח על האדם ואומר 'עשה בי מצוה שנחיה בזכותה ותאריך ימים', ע"כ. גם במס' חגיגה (טו). נאמר אבריו של אדם מעידין בו, שנאמר "ואתם עדי נאום ה' ואני אל" (ישע' מג:יב).

ובמשיך המדרש, ושס"ה מצוות לא תעשה כמנין ימות החמה, שבכל יום חמה זורחת עד שהיא שוקעת, אומרת וצווחת לאדם, גוזרני עליך במי שהגיע ימים ליום זה, אל תעבור בי את העבירה הזאת, ואל תכריע אותי ואת כל העולם לכף חובה – הרי תרי"ג מצוות, ע"כ.

הרי כל איבריו צועקים לעשות רצון השי"ת, ולא עוד אלא כל יום צועק. ולא רק היום צועק כמ"ש באדר"נ (פרק א') ויש אומרים לא

כדאי' בשו"ע (טור סי' כ"ד). וזהו ציצית מלשון ראייה, וממילא העיקר בהציצית שבכל האיברים יראו את מצות השי"ת. וזהו "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ועשיתם אותם" (במדבר טו:לט) - מכל אבר בעצמו יראה את מצות ה'.

פה בארצנו הקדושה עם בחורי הישיבה נועם ה' עליהם יחיו ושאר ידידים אנשי שלומינו כולם יתברכו ממעון הברכות, בודאי יש לפרש בזה "תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא:ב), הכוונה שעין הוי' - שיזכה לראות געטליכע אויגען כמו שהיה ההודככות בשעת מתן תורה, שכל אבר יזכה לראות ולהרגיש רצון השי"ת.

השי"ת יעזור, יראו עינינו וישמח לבנו בישועתך באמת באמור לציון מלך אלקיך, ויושפע שפע בני חיי אריכי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא חנא וחסדא, וימלא השי"ת משאלות לבנו לטובה, ונזכה בקרוב לביאת משיח צדקנו מתוך רחמים בב"א.

הסעודה. וסיפר לו הבת עין שכשהיה עדיין בחו"ל, הגיע פעם משולח מארץ ישראל, והמשולח תיאר לפניו קדושת וגדולת ארץ הקדושה, שיש עדיין הכותל המערבי והמקומות הקדושים, עד שהתבטא שהאבנים בארץ ישראל מאירים ממש כספירים.

ובשהגעתי לארה"ק ראיתי שהכל נכון, אמנם לא ראיתי על האבנים שמאירים כספירים. והייתי מתבודד ומסגף זמן מה שאזכה לראות איך שהאבנים מאירים בארה"ק. ואתמול ראיתי שהאבנים מאירים ממש כמרגליות, לכן אני עושה עכשיו הסעודה כנ"ל.

בכל חלק מאברי הגוף ירגישו גדלות השי"ת

וזהו כוונת "אין שלום בעצמי מפני חטאתי" (תהלים לח:ד). אבל אם היה נקי מחטא היינו מרגישים כדבעי בת קול וראיית עינים וכו'. וזהו הכוונה בתפלת 'נשמת' על איברים שפלטת בנו וכו' הן הם יודו וכו', הכוונה שבכל חלק מאיברי הגוף ירגישו גדלות השי"ת.

ובל יהודי יש לו כל האיברים רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת, ומרומזים בציצית העולה תרי"ג

שיעורי הלכה

י"ז וב"ב אייר שנת תשפ"ה לפ"ק

הלכות יום טוב - או"ח סי' תצ"ז

הרב המגיד: החמירו בספק מוכן
מפני שהוא דבר שיש לו מתירין

והרב המגיד (פ"ז ה"ו מהל' יו"ט) כתב
לזה שני טעמים: א) מפני שהוא דבר שיש
לו מתירין, שלאחר היו"ט יהי' מותר,
ובדבר שיש לו מתירין החמירו אפילו
בספק דרבנן.

רש"י: עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר
ומה שהחמירו בדבר שיש לו מתירין
שאפילו באלף לא בטל, יש ב' דרכים
בראשונים. רש"י (ג: ד"ה אפילו באלף)
כתב דהואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא
יאכלנו באיסור ע"י ציטול. כלומר, עד
שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

ר"ן: היתר בהיתר לא בטיל

והר"ן (נדרים נב.) כתב טעם אחר, לפי
שכל דבר שיש לו מתירין הוא קרוב
להיתר, דהרי למחר יהי' אפשר לאוכלו,
והיתר בהיתר לא בטיל, לפי שכל דבר
שהוא דומה לחזירו אינו מחלישו ומבטלו
אלא מעמידו ומחזקו. ורק מיעוט איסור
שנפל לתוך היתר מבטל ההיתר את
האיסור מדין 'אחרי רבים להטות'.

ורגיל היה כ"ק אאדמו"ר זי"ע לומר

ספק מוכן אסור ביו"ט

שו"ע סע' ג' 'אפילו ספק צידה אסור,
כגון מזודות חיה דגים ועופות שהיו
פרשות מערב יום טוב, ולמחר מולא
בהם אסורים, אא"כ ידוע שניזודו מבטול
יום. ואם מלא המזודות מקולקלות מערב
יום טוב, בידוע שמערב יום טוב ניזודו".

מקור ההלכה הוא במסכת צידה ריש פרק
אין צדין (כד.) שם שנינו במשנה "מזודות
חיה ועופות ודגים שעשאן מערב יום טוב
לא יטול מהם ביום טוב, אא"כ ידוע
שניזודו מערב יום". והטעם פירש הר"ן
(יג. מדפי הרי"ף) משום דהוה להו ספק
מוכן, דהיינו דבר שהוא ספק אם הוא
מוקף או אינו מוקף, שנחלקו בה תנאים
ונפסק כמאן דאסר.

ויש להבין למה החמירו בספק מוכן,
ובפרט אם נאמר שעיקר צידה ביום טוב
[לצורך יו"ט] אינה מן התורה, וכשיטת
המחבר לעיל סי' תצ"ה סע' ב' (הרחצנו
עליו במשנת השבוע פ' במדבר). אם כן
הוי ליה ספיקא דרבנן, שהכלל הוא
שהולכים בה לקולא, ואם כן מה הטעם
שצוה החמירו לאוסרו.

חילוק הג"ל שייך גם לפי שני הטעמים
של איסור דשיל"מ

ובאמת יש לחלק באופן הג"ל גם בשני
הטעמים לאיסור דבר שיש לו מתירין
שהזכרנו לעיל. דלפי רש"י לא שייך לומר
עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר,
כיון שלערב יהא מקולקל. אבל לפי טעם
הר"ן שזה היתר בהיתר, גם באופן
שיתקלקל המאכל י"ל שאינו בטל.^א

במקום שיפסד לגמרי
יש לסמוך על הטעם של דשיל"מ ולהתיר

והמשנה ברורה מביא שצבית מאיר
האריך להוכיח כטעמא בשרא, ובכל גווני
אסור. ומכל מקום במקום שיפסד לגמרי,
אפשר דיש לסמוך אטעמא קמא, שכמה
אחרונים לא הביאו רק טעמא קמא. ה"ה
הט"ז (סק"ג) ושו"ע הרב (ס"ח).

אם ימתין באופן שלא יתקלקל אלא מעט
ואם לא יתקלקל לגמרי אלא מעט ועדיין
יהי ראוי לאכילה אם ישאירנו עד מוצאי
יו"ט, נחלקו האחרונים אם הוא נחשב
לדבר שיש לו מתירין. דעת הפלתי
(סק"ו) דקלקול מועט אינו נחשב
לקלקול, וכ"כ בשו"ת תורת חסד (סי' כ')
סוף אות ג'). ודעת הפרי תואר (סק"ה)
דגם הפסד מועט נחשב להפסד. והערוך
השולחן (סי' ק"ב סי"ט) סובר דכל דבר
שיאצד טעמו, כגון פשטיד"ל וכיו"ב

בשם כ"ק אה"ז בעל הצית שערים זי"ע
שביאר הענין במתק לשונו, דכשנפל איסור
לתוך ההיתר, הרי זה כמו מלחמה שהיתר
נלחם באיסור, ואם הוא הרוב הרי הוא
מנצח, כמ"ש 'אחרי רבים להטות' ומבטל
את האיסור. ואם לבסוף יתרצה האיסור,
הרי הוא חוזר ונייעור ומתגבר על ההיתר.

הרב המגיד: חכמים רצו להחמיר בדבר זה
ועוד טעם שהחמירו בספק מוכן כ' הרב
המגיד, מפני שרצו חכמים להחמיר
בדבר זה, אפילו שהוא ספיקא דרבנן.

והמגן אברהם (סק"ג) הביא דברי הרב
המגיד להלכה, וז"ל: אע"ג דקיי"ל
ספיקא דרבנן לקולא, הכא אסור משום
דבר שיש לו מתירין (עיין ביו"ד סי' ק"י).
או משום שרצו חכמים להחמיר בדבר זה.
ועיין במרדכי ביצמות שמצינו כמה
ספיקות דרבנן לחומרא לכן אין לדמות זה
לזה, עכ"ל.

נפ"מ בין שני הטעמים כשיתקלקל אם ימתין
ונפקא מינה בין שני הטעמים כתב בשער
הציון (סק"י), באופן שאם ימתין עד אחר
יו"ט יתקלקלו הדגים. דלפי הטעם של
דבר שיש לו מתירין יהי מותר, ללא שייך
לומר המתן עד למחר. אבל לפי הסברה
השניה, דכמה פעמים ראו חכמים
להחמיר אפילו בספיקא דרבנן, אין להקל
בצי האי גוונא.

^א כך מבואר בכמה ספרים אחד החילוקים בין רש"י להר"ן, איברא דיש להעיר ממה שבשו"ע יו"ד
סי' ק"ב סעי' ד' נפסק "יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל יתקלקל".
ומקור הדברים הוא מדברי הר"ן, הרי מוכח דדין זה הוא גם לסברת הר"ן ולא רק לסברת רש"י. ועי'
בס' מנחת אלימלך (יו"ד שם ענף א' אות א') מ"ש בזה.

אמרינן דבר שיש לו מתירין, יש ללמוד להתיר.

הגרע"א: גם בהשתמשות שייך לומר דשיל"מ אמנם בחידושי רע"א נראה שחולק על הל"ח, דכסי' ש"ח (על מג"א סק"י"ז) דן בנסתפק על כלי אם נשבר בשבת ואינו מוקצה, או שנשבר קודם שבת והוא מוקצה, ודן בזה מצד דבר שיש לו מתירין. ומוכח מדבריו דאף לענין ספק בטלטול חולק על הל"ח וסובר דשייך בזה דבר שיש לו מתירין.

אולם יש עצה בדבר שיאמר לעכו"ם לסדר הכסאות כל אחד במקומו, וישבו עליהם ויזהרו שלא לטלטל אותם, כי מותר ליהנות ולשבת על מוקצה. ולפי הנודע ביהודה יהי' מותר אפילו לטלטל אותם.

מצד ספק דרבנן לקולא
יש להכריע בדעת הנודע ביהודה

ולמעשה הרי איסור מוקצה הוא רק מדרבנן. וזה מחלוקת הפוסקים בין הנודע ביהודה ורצי עקיבא איגר, וספיקא דרבנן לקולא. ואפילו מצד דבר שיש לו מתירין יש גם כן להתירו, כיון שהוא רק דין דרבנן לא מיבעיא לסברת רש"י דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר הוא ודאי דרבנן, אלא אפילו לסברת הר"ן דלא שייך בזה ביטול הוי דרבנן.

ואפילו יש מצדדים שאולי הוא דין מדאורייתא, מ"מ למעשה נקיטין שהוא

דאינו טוב אלא כשהוא חס, או לחם חטה חמץ, שידוע דביום השני אינו בטעמו [ס'איז נישט פריש] כמו ביום שנאפה בו, אין דנין בו דין דבר שיש לו מתירין.

צל"ח: בדבר העומד לשימוש
לא שייך לומר דשיל"מ

הצל"ח בכמה מקומות (נודע ביהודה אהע"ז מהדו"ת ס' ל"ח, זל"ח בינה ג', פסחים ט:) חידש דלא אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטל, רק בדבר שעומד לאכילה, דכיון שעומד לאכילה רק פעם אחת, דהרי מה שיאכל היום לא יאכל מחר, לכך שייך לומר דעד שתאכלנו היום באיסור, יאכל מחר בהיתר. אבל דבר שעומד לטלטל לא שייך לומר עד שתטלטלו באיסור תטלטלו בהיתר, דאפשר לטלטלו גם היום וגם למחר, ואם לא בטיל נמצא שמפקיד טלטולו של היום.

ומדברי הנודע ביהודה יש ללמוד למעשה, שהי' שהשכירו איזה אולם על שצ"ק לעשות שם שמחה, ובעש"ק הדליקו הנרות על איזה כסא מהכסאות. וכשפינו הנכרים בלילה נטלו הנרות מהכסא, ונתערב כסא זה בין שאר הכסאות. וכשצאו לסעוד ביום השבת מצאו הכסאות מעורבצין.

ושאלו כיון דנתערב צסיק לדבר האסור, וי"ל דהכסא הוי דשיל"מ לאחר שבת ונאסרו כל הכסאות. וכן מי שקיבל בשבת משלוה של כסא שצא מחוץ לתחום שהוא מוקצה ונתערב עם שאר הכסאות צבית. ומסברת הנודע ביהודה שבהשתמשות לא

אע"פ שאינו נזרך לאותו יום, וכהנה הרבה. ומתוך כך העלה שמותר לילך לחלוצ אצל עכו"ם בשבת כדי שיהי' לו לאתחיל חלב צמנא'י שבת, כיון שאם לא ילך בשבת לא ישיג החלב אחר השבת.

באר דוד: הצלה מותר
ולמנוע מניעת ריוח אסור

בשור"ת צאר דוד לק"ז הרה"ק רבי דוד שלמה פרנקל זצ"ל הי"ד (ס' ח') השיג עליו שאין הנידון דומה לראי', דהכא צחלב אינו נכנס תחת סוג הכלה, דשאני התם צמוקא' או צלוצ שיש לו כלי זה ולולב זה, וירא שמא יאבד או יתייבש הכלי או הלולב ויפסיד אם לא יטלטל אותו ממקומו או להחזיר הלולב למים, התירו חכמים כדי שינצל מהפסד זה.

אבל הכא אין לו חלב כלל, רק שיכול להיות לו אם ילך אצל עכו"ם לחליצה, אבל אם לא ילך לא יפסיד מידי, ולא הוי רק כמניעת הריוח שאינו נקרא הפסד (עי' מג"א ס' רמ"ד ס"ק י"ח). ולפי דבריו עולה שהעלה מותר אבל מניעת הריוח אסור.

רק מדרבנן. וצריך לזרף עד זה להיתר, כי ספק מוקצה יש מחלוקת בין הפוסקים אם אפשר להתירו, אבל ספק דבר שיש לו מתירין לכו"ע אפשר להתיר ולטלטל הכסאות.

מהרש"ג: מה שלא יוכל להשיג אחר יו"ט
אין בו משום איסור הכנה

בשור"ת מהרש"ג (ס' ס"א) העלה דלא שייך הכנה מיו"ט לחול או משבת לחול רק צדצר שאפשר להשיג אף לאחר יו"ט ושבת. אבל צדצר שאם לא יעשה ויכין עכשיו אז לא ימנא' לאחר כן, אינו נכנס צכלל הכנה, רק תחת סוג הכלה ומותר לעשותה בשבת ויו"ט.

ומביא ראיה לדבריו מאו"ח (ס' ש"ח) מדין מוקצה, דכלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטל מחמה לזל או שלא יגנב אעפ"י שאינו צריך לכלי זה באותה שבת. נשמע מזה דהיכא דיפסיד אם לא יעשה עתה דבר זה, נקרא הכלה ומותר. ועוד מייתי ראי' מלולב שמחזירין אותו ציו"ט

מראי מקומות

בשז"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' עבודה זרה

- ב. לעתיד לבא וכו' יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עכו"ם יט-לד
תוד"ה אסור ד-קיב, ז-קטז
- ב: כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה יט-ריג
ראה ויתר גוים וכו' ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום ז-רנה
רש"י ד"ה ראה יט-צא
- ג. מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול יז-י
והאמר רבא וכו' נהי דפטור בעוטי מי מבעטי ו-קטז
- ג: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים יג-קסט
מה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירו עמי יד-ר
רבי יהושע בן לוי הוה מצער ליה ההוא מינא ז-כ
- ד: לא ליצלי איניש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייטא דיומא י-סט
אי הכי דיחיד דצפרא נמי לא יח-ע
לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה ו-כח
רש"י ותוס' ד"ה בתלת י-סט
- ה. תוד"ה שמע ג-כט, ה-קפא, שח, ו-קס, ט-רטז, שפג, יב-רסח, יד-יג, יז-קעג, יח-פא, יט-שלז
ציבור משום דנפיש רחמייהו ו-כח
בואו נחזיק טובה לאבותינו וכו' ה-עג, י-רסא, יג-לז, יד-עא
שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה יז-קפח
- ה: תוד"ה אין ט-שכח, שפו, יג-לז, טו-עה, יט-קנה, שעב, יט-שעב
לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין יט-שע
מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח דכתיב ומכל החי וגו' ז-ק, יב-רפג
- ו. תוד"ה מנין ב' ה-צ, ז-ק
רש"י ד"ה ולפני יט-צא
- ו: תוד"ה ודלמא יב-רפג
מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר יג-לט, צד, טז-קטז
ואבר מן החי לבני נח יט-קכא
דקאי בתרי עברי דנהרא ז-קטז, י-ר, יח-שב

- משום דאזיל ומודה הוא יח-סא
- רש"י ד"ה לא יושיט יח-קנה
- תוד"ה מנין ו-קכח, ז-קטז, ט-תיח, טז-קטז
- ז. הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר ה-קסג, ח-קלח, טז-סג
- בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' ג-קי, ז-ס, יב-תח, טז-סג, יט-רמה
- תוד"ה הנשאל ה-קסג
- תוד"ה בשל ג-קי
- ז: לעולם אסור יט-קטז
- רש"י ד"ה בגולה יט-קטז
- ח. אע"פ שאמרו וכו' אבל אם בא לומר אחר תפלתו אפי' כסדר יו"כ אומר ח-כט
- ואלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא וסטרנורא וקרטיסים ט-קסט
- ישראל שבחוצה לארץ עובדי עבודת כוכבים בטהרה הן ז-קי, ט-קסט, יד-רסג
- תוד"ה אם ח-כט

ניצוצי הדף

שבועות ל"ט ע"א

שמשמש עד שיכלה ומחזיר לו השברים (ע"י פתחי חושן ח"ג (פקדון ושאלה) הערות פרק י'), וצ"ע.

ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' ע'), כתב שלכאורה נראה שהשואל ספרים והם ניוזקו תוך כדי שימוש - עליו לשלם. והוכיח כן מדברי הרמב"ן המובאים במגיד משנה (הל' גזילה פ"ג הי"ג) שרק לענין תורה נביאים וכתובים שאסור ליגע בהם בידו מותר למוצאן להשתמש בהם ויתקלקלו בשימושם. וכתב שכן הדין לענין שואל, ותמה על המובא בספר תולדות אדם בשם הגר"ז מוילנא. וכתב שאולי הספר הזה אינו בר סמכא ואי אפשר לסמוך על דבריו. ועיין בשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' ע"ו, ע"י פרק ט' הערה ט"ז).

ובערך ש"י (סי' ש"מ) דחה ראייתו של המחנה אפרים, דבאמת שואל פטור מפתח מחמת מלאכה, שלכן השאילו בחנם, אלא שהשוכר משלם שכר, ואינו משלם פחת משום שהשכר הוא גם עבור הפחת. ואם ישלם גם שכר וגם פחת הו"ל רבית.

ובתולדות אדם (תולדות הגר"ז מוילנא) מובא סיפור הנזכר לעיל, וכתב שסיפור לו ר' בער שפעם אחת בא אליו הגאון ר' זלמן וביקש ממנו לשאול ממנו ספר תנא דבי אליהו. ויען אותו ר' בער, אם קטנה היא בעיניך גדולה היא בעיני, כי הספר הזה יקר וחביב עלי וירא אני פן יקראנו אסון. ובכל זאת לא אוכל להשיב את פני הגאון ר"ז ריקם, ונתן לו את הספר. וכאשר חשש כן היה, כי הגאון הנזכר למד בספר בשקידה

במחנה אפרים (הל' שאלה סי' ד') מסתפק בשואל ספר ונתקלקל תוך כדי לימודו, אם דמיא למתה מחמת מלאכה. וכתב שלסברת הרמב"ן שהפטור של מתה מחמת מלאכה הוא משום שגם המשאיל פשע (רמב"ן וריטב"א ב"מ צ"ו), שהטעם לפטור מתה מחמת מלאכה הוא משום שהמשאיל פשע בו, שהיה לו לבדוק בפרתו אם היא ראויה למלאכה. א"כ כאן הרי לא פשע וחייב השואל. אבל לסברת הנ"י שעל דעת כן השאיל לו שידע שיפחת מחמת מלאכה, ה"נ בשואל ספר פטור. אלא שמדברי הרא"ש החולק על הרמ"ה בד"נ נאנסה בדרך, אע"פ שידע המשאיל שעלולה לכך ואפ"ה חייב, הרי דלא ס"ל כהנ"י.

והמחנ"א עצמו כתב טעם אחר בפטור מתה מחמת מלאכה, משום דהו"ל כשאלה בטעות, שסתם שואל למלאכה צריך, ואילו ידע שתכחש או תמות לא היה שואל. ולפי סברא זו בשואל ספר ונפחת מחמת לימודו שלא שייך טעם זה חייב.

והביא ראייה מפרק איזהו נשך (ב"מ טז:): במ"ש ספינתא אגרא ופגרא, ופירש"י שם שלכן שוכר אינו משלם פחת משום שמשלם שכר. ומשמע שאם אינו משלם שכר חייב מדינא בפחת, אע"פ שמחמת מלאכה היא. ועיקר חידושו של המחנ"א ג"כ אינו נראה מדברי הפוסקים, שלדבריו אינו נפטר במחמת מלאכה אלא כשאירע דבר שאינו רגיל, אבל פחת הבא מחמת שימוש רגיל בכלי חייב, ולא משמע כן בדברי הפוסקים.

וביותר קשה מהך דשואל בטובו לעולם

ככתחילה - לא יצא בו, דהוי כשאל משום דקנין הגוף שהוא רק לשעה לא הוי כקנין הגוף.

ובקצה"ח (סי' רמ"א ס"ק ד') הביא דברי הרב רבי אביגדור כהן צדק (סי' ו') שהובא בתשובות הרא"ש (סי' ל"ה) שחולק על זה דקנין הגוף לשעה גם כן מיקרי קנין הגוף, עיי"ש. ובנתיבות המשפט האריך בדברי הרא"ש ומסיק כדבריו להלכה.

ונרחיב הענין, דכתב הרא"ש (סוכה מ"א) וצריך שיתנהו לו במתנה גמורה ע"מ שיחזיר, ואחר שיצא בו צריך לחזור וליתנה לו במתנה בשעת חזרה. אבל אם אמר לו יהא במתנה עד שתצא בו, ואח"כ יהא שלי ככתחילה לא יצא בו, דהוי כמו שאל. ותדע מדאמר לקמן לא ליקני איניש לולבא לינוקא ביומא טבא קמא, דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני. ואם אינו צריך להחזיר לו במתנה. נהי דקטן לאו בר אקנויי הוא, ליקני ליה עד שיצא בו ולחזור לו ממילא. אלא ודאי צריך לחזור וליתנו לו במתנה, וקטן לאו בר אקנויי הוא, עכ"ל.

ויעיין שם עוד ברא"ש שכתב, ולענין הדין אם הוא חייב באונסין, יש אומרים שאינו חייב באונסין, שהרי במתנה נתנו לו. ונהי נמי שלא החזירוהו לו, מ"מ שאל אינו. וכן דעת ה"ר ישעיה ז"ל שהקשה, מה יש בין מתנה ע"מ להחזיר לשאל - בשניהם הוא שלו עד שיטלנו, ושניהם אין הגוף קנוי לו.

ותירץ דמתנה ע"מ להחזיר אינו חייב באונסין, דלהכי יהביה ליה במתנה. מיהו כי איתיה בעיניה מיחייב לאהדורי ליה. וכיון דאינו חייב באונסין קרינא ביה 'לכם'. אבל שאל שחייב באונסין לא קרינא ביה 'לכם' וכו' ומיהו נראה לי דחייב אפילו באונסין ועוד אפילו במתה מחמת מלאכה חייב,

נפלאה עד שבימים אחדים נבלו עלי הספר מרוב מישוש ידים. ואחר גמר לימודו השיב הספר למשאל, וטען המשאל שחייב הוא באונסים. אולם הגאון ר' זלמן טען לעומתו כי אין לו שום תביעה עליו כיון שהרי הוא כמתה מחמת מלאכה שפטור השואל באופן זה.

וכן בשואל ומשיב (שו"ת מהר"ג ח"ב סוס"י קע"ה) הסתפק באם השאל ספר ממושכן לאחר, והספר התבלה ע"י שימוש השואל, אם חייב השואל באונסים למשאל, או שיש להחשיב זאת למתה מחמת מלאכה. והשיב שראה כתוב בשם הגר"ז מוילנא שיש לפוטרו כמו מתה מחמת מלאכה (ב"מ צ"ו) כיון שאין דעת המשאל שהשואל יניחנו בארון ולא ישתמש בו, אלא על מנת שישתמש השאלו ואע"פ שינוק החפץ.

ובדברי הגאונים (כלל צ"ו סי' י"ד) כתב להוכיח דין זה מדברי הרמ"א (חומ"מ סי' רצ"ב סע' כ') ובש"ך (שם) ששואל ספר ברשות בעלים פטור על קלקול מתוך לימודו. והביא עוד כמה פוסקים הסוברים כן. וכן איתא שם (סי' שמ"ב ס"א) שאם שאל ספר תורה אסור לו להשאילו לאחרים, ואם השאל לאחרים אפילו נתקלקל מחמת המלאכה ששאלו בשבילה, הרי חייב בתשלומים. ומוכח מכאן שאם נתקלקל אצל השואל עצמו, הרי הוא פטור. ותמה על השואל ומשיב שהביא עדותו מגאון אחרון ולא הוכיח זאת מהראשונים.

ואולי לענ"ד דתלוי במחלוקת הרא"ש (פרק לולב הגזול סי' ל') גבי אתרוג במתנה על מנת להחזיר, וצריך שיתנהו לו במתנה גמורה על מנת שיחזיר, ואחר שיצא בו מחויב הנותן ליתן לו מתנה בשעת חזרה. אבל אם אמר יהא במתנה עד שתצא בו ואח"כ יהא שלי

ומבאר שם הקצה"ח דשאני שואל שאין לו בזמן השאלה את הגוף אלא לפירות, אבל אחר כך לפלוני הוי הגוף לראשון, והה"נ בכל מתנה על מנת להחזיר, והתנאי ע"מ שתחזירהו אינו אלא משום דאם היה אומר ואחר שעה לעצמי, הו"ל דינא דאחר כך דאין לשני אלא מה ששייר. וא"כ מכרה או אכלה לא יהא לו שויר. ולזה מתנה ע"מ שתחזירהו היינו שנותן לו הגוף עד הזמן לצאת בו, ובאופן שיהיה לו שויר אח"כ. אבל גוף המתנה אינו אלא לזמן, והבא באתרוג כיון דאם מיפק לא נפיק למאי יהביה ניהליה, ודאי נתן לו הגוף וכמו לרבי דס"ל בעלמא אפי' באחר כך לפלוני אינו נותן לראשון אלא לפירי, ואפי' באתרוג מטעמא דלא נפיק מודה דנתן לו הגוף.

והספורנו כתב בטעם דהשואל ובעליו עמו פטור, שסתם משאיל בקירוב דעת כזה אינו מתכוון להשאיל אלא לתת מתנה על דעת להחזיר. וכיון שלא התנה בפירוש שאם לא יחזיר את הבהמה בעין תבטל המתנה, אינו חייב להחזיר אלא כשהבהמה נמצאת בעין, שהרי לא קיבל על עצמו כלום.

ובן דעת רבינו ישעיה שהובא ברא"ש (סוכה ל"ג) שבמתנה על מנת להחזיר המקבל פטור מאונסים. ואפילו לדעת הרא"ש שנחלק עליו שם שבמתנה ע"מ להחזיר חייב באונסים, כתב ספורנו שזהו משום שהתנאי של 'על מנת להחזיר' מבטל את המתנה אם לא יקיים התנאי. אבל כאן היא 'מתנה על דעת להחזיר' בלי תנאי, שתבטל המתנה אם לא יחזירה, וכל זמן שהיא ביד המקבל היא שלו אע"פ שלא יחזירה אח"כ, ולא יתחייב על כל מה שיארע בה אפילו בפשיעה, וכדעה שבעליו עמו פוטר גם בפשיעה.

שהרי קיבל עליו להחזירו, ואם לא החזירו המתנה בטלה וכו'.

והנה לפי דברי הרא"ש דמחייב הנותן מתנה ע"מ להחזיר באונסין מחמת דהוה מתנה עם תנאי, ואם לא קיים התנאי חייב. א"כ אם היה מתנה בלי תנאי כזה, כגון במתנה על מנת להחזיר חוץ מאונס גדול, בודאי יהי' פטור מאונסים.

ובקצה"ח (סי' רמ"א) מביא את דברי הרא"ש הנ"ל שמתנה על מנת להחזיר היא מתנה גמורה לעולם, ועל כן היא צריכה הקנאה גמורה של המחזיר. ומביא שכן כתב הריטב"א (קידושין ו') שמתנה ע"מ להחזיר היא הקנאה גמורה. ונפ"מ שאם שעבדה המקבל מתנה לבעל חובו, הרי שהבעל חוב טריף ליה מהנותן אחר שהחזירה המקבל.

ובקצה"ח שם נחלק עליהם וכתב, דמתנה על מנת להחזיר הוא כמשמעו ואין בו תנאי הקנאה אלא שנתן לו במתנה את האתרוג עד שיצא בו, והוא מתנה גמורה וחלוטה עד הזמן, ואפילו הכי סגי בזה בשביל שזה יהיה בכלל 'לכם'.

ומוכיח זאת מהסוגיא דאחר כך (ב"ב קלז.) דגרסינן שם, אתרוג זה נתון לך במתנה ואחר כך לפלוני, ונטלו ראשון ויצא בו, באנו למחלוקת רבי ורשב"ג. ומסיק שם, אלא הכא אי מיפק לא נפיק למאי יהבי' ניהלי', אלא מיפק לכו"ע נפיק. אלא מכרה או אכלה, באנו למחלוקת רבי ורשב"ג. הרי שמבואר משם דגבי אתרוג לרשב"ג ודאי נפיק ביה, ואפי' דאמר אחר כך לפלוני לא הוי כמו שואל. וא"כ מה לי אחר כך לפלוני או אחר כך לעצמו, והרי אחר שעה לעצמי נמי קנה המקבל את הגוף עד הזמן ושלו ממש הוא.

מאונסין מצד קנינו שהוא שלו, אלא דאם איתא בעיניה התנה שצריך להחזיר לו. אבל אם נאנס פטור, דשל המקבל נאנס, שפיר מקרי 'לכם'. אבל שואל, הא דפטור מאונס אינו מצד קנינו, דנימא שלו נאנס, אלא משום דאין כל הנאה שלו, דמללה"נ אינו מקבל עליו שמירת אונסין. ועיין תוס' (כתובות נ"ו סד"ה ה"ז) שפיר לא מקרי 'לכם' משום פטור אונסין, דהא הפטור אונסין הוא חסרון קנין שאין לו בה הנאה. הפוך בה והפוך בה, ותראה שכן הוא, ויש לי בזה אריכות דברים ואכ"מ.

והנה באו"ח (סי' י"ד ס"ד ברמ"א) במ"א הביא דברי הסמ"ע דאסור לקרות ולהעתיק היכא שהבעלים מקפידין [משמע שסובר כהסמ"ע] ודברי הש"ך נראין במדרכי. אבל מ"ש הב"י בשם הפוסקים משמע דהוי שלי"מ, עכ"ד. משמע מדבריו דסובר בדברי הש"ך דמותו גם להעתיק אפילו היכא שמקפיד על הקריאה, מ"מ מותר לקרות ולהעתיק מטעם דלא יבוזו לגנב.

והנה בחתם סופר (או"ח סי' ב') הקשה על דברי הש"ך, דכמו דהש"ך מתיר להעתיק אפילו היכא דמקפיד מטעם דלא יבוזו לגנב, ה"נ יהא מותר לקרות אפילו היכא שמקפיד על הקריאה, מטעם דלא יבוזו לגנב. [משמע מדבריו דסובר להש"ך דמותו להעתיק

והנה זה"ק בשו"ת בית שערים (חלק או"ח סי' של"א) הביא קושיא נאה על רבינו ישעי', שבאשר"י (סוכה מ"א) הקשה מה חילוק יש בין מעמ"ל לשואל – בשניהם הוא שלו עד שיטלנו, ושניהם אין הגוף קנויה לו. ותירץ דמעמ"ל אינו חייב באונסים, דלהכי יהבי ניהליה במתנה, מיהו כי איתיה בעיניה מיחייב לאהדוריה ליה. וכיון דאינו חייב באונסים קרינא ביה 'לכם'. אבל שואל שחייב באונסים לא קריה ביה 'לכם', ע"ש.

ולפמ"ש קצה"ח (סי' ע"ב אות ל"ד) דשואל ספר מחבירו פטור מאונסין. דה"ט דשואל חייב באונסין משום שכל הנאה שלו, אבל מללה"נ [ואי מצוה ליהנות ניתנו א"כ גם המשאל יש לו הנאה]^א ע"ש. א"כ כלולב ואתרוג שואל פטור מאונסין משום דמללה"נ, וכיון דפטור מאונסין אמאי לא קריה ביה 'לכם'.

ובותב שם, ולפענ"ד נראה סברא אחת לפמ"ש התוס' (שבועות מ"ד סד"ה שומר) דאם מחזיב כגניבה ואבידה מצד בע"ח קונה משכון עובר בחמץ, כיון שחזיב גניבה ואבידה הוא מצד קנינו שהוא שלו, אע"פ שאינו חייב באונסין. אבל מצד קבלת שמירה אינו עובר אא"כ מחזיב באונסין, ע"ש.

וה"נ אני אומר להיפוך, דבמעמ"ל פטור

^א בספר אהבת חסד לבעל הח"ח (פ"א סי' ס"ג ס"ק ז' בנתיב החסד) מקשה, בכל שואל נימא דלא הוי כל הנאה שלו מטעם דאיך הא עביד מצוה של גמ"ח בהשאלו, והרי הוא פוטר את עצמו מפרוטה דר"י, וא"כ כמו שכ' הר"ן (סי' י"ט) במשאל ספרים דלא מקרי כל הנאה שלו, ופטור מהאי טעמא מאונסין - בכל שואל נאמר כן. ועיי"ש שכ' שאין במשאל משום מצוה גמורה, וצ"ע אמאי לא.

ועיי"ש שהוסיף להקשות ממשאל לעני דבדואי יש שם מצות צדקה. ומתרץ שם דכיון דמיפטר מפני צדקה שעושה, לא מקרי זה פוטר עצמו אלא כשפוטר עצמו ע"י מצוה אחרת. ובתומים (סי' ע"ב אות י"ז) ראיתי שהביא מהש"מ שהביא משם הריטב"א להקשות בכל שו"ח שיהי' שו"ש מטעם דמצוה קעביד, וא"כ יש בו משום פרוטה דר"י כמו בשומר אבידה. ועיי"ש מה שתירץ דאמדין לדעת' שאינו רוצה להיות ש"ש. אבל עכ"פ מוכח מדברי הריטב"א דאף משום מצוה דגמ"ח מקרי מצוה קעביד, ומיפטר מלמיתב פרוטה לעני, וא"כ הדרא הקושיא לכל משאל וצ"ע, והאריכו בזה האחרונים.

וכל שאר חיובי ממון לא שייך זה, ואמרינן ניהא לי' לאיניש למיעבד מצוה בממוני'.

ועפ"ז יובנו דברי הש"ך דהעתקה דמותר מטעם דלא יבזו לגנב משום דאין כאן רק הפסד ממון דשוית הספר, ויהי' שוה פחות ולכן מתיר המרדכי מטעם דלא יבזו לגנב, דבהעתקה אין חשש של קלקול אלא גניבה, ובזה מותר דהוי גניבת ד"ת. משא"כ ללמוד בספרי חבירו, הטעם דאסור כשהבעלים מקפידים הוי משום דשמא יתקלקל ויקרע הספר, והבעלים לא יוכלו ללמוד מהספר ונמצא יצא שכרו בהפסדו דלא יוכלו הבעלים ללמוד בזה.

ומסיים שם החת"ס, דכל דינו של הרא"ש דכופין להשאיל ספרים הוי רק כשהבעלים אינם ת"ח, אבל כשהבעלים ת"ח יש חשש דיצא שכרו בהפסדו משום דעי"ז יתקלקלו הספרים, ואפילו שישלם לו ההפסד מ"מ אפשר דלא יוכל בזה ללמוד ולא יהי' לו ספר ללמוד, או אפשר דבמקום הרבים עדיף טפי להשאיל לרבים.

אפילו היכא שמקפיד על הקריאה, ולכן הקשה דאם מותר להעתיק אפילו חבירו מקפיד, ה"נ יהא מותר לקרות אפילו חבירו מקפיד].

ומתריץ החת"ס ע"ד דברי הריטב"א (הובאו באסיפת זקנים ב"מ כט:) דמקשה דמ"ש חמץ מספרים, דבחמץ אמרינן דניהא לי' לאיניש למיעבד מצוה בממונו אפילו היכא שיש לו חסרון כיס, כגון היכא דשכר בית מחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדוק, ואין המשכיר צריך להחזיר לו שכר בדיקה אפילו במקום שמשלמין שכר עבור הבדיקה (והכי נפסק בשו"ע או"ח סי' תל"ז ס"ד).

ומ"ש מספרים דלא אמרינן ניהא לי' לאיניש למיעבד מצוה בממוניה במקום שיש חסרון כיס, מתריץ הריטב"א דספרים שהם עשויים למצוה, פי' ללמוד תורה, מקפידין הבעלים שמא יתקלקל הספר, ועי"ז לא יוכל הוא עצמו ללמוד ונמצא יצא שכרו בהפסדו. ולכן לא ניהא לי' לאיניש למיעבד מצוה בממוניה במקום שיש לו ח"כ כזה. משא"כ בחמץ

מסכת עבודה זרה

וי"ש לעיין למה אמר הקב"ה 'שוטים שבעולם' דוקא בטענה זו. וכבר מילתי אמורה בעזה"י עפ"י הירושלמי (מוכא בתוס' כתובות קד.) לא נהניתי אפילו באצבע קטנה, דאמרינן במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, ומייתי הא עובדא דרבי. ומרחצאות ממילא כאשר טענו מרחצאות לעדן הרי היפוך להגיע לתורה, וממילא אמר להן הקב"ה שטענה של שטות הוא.

בגמ' שם (ג.), אמרו [אומות העולם] לפנינו:

בגמ' (ע"ז ב:) אמר להם הקב"ה: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם. תקנתם ושווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמכם. כסף וזהב שלי הוא, שנא' "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות" (חגי ב:ח).

עושים סוכה לעונג גופני, לישב בצילה מחמת החום.

ומוסיפים עוד לרמזו: צא מדירת קבע (סוכה ב.), שלא יחשוב העולם הזה להיות לו לבית מושב אלא כסוכה, דירת עראי, כאורח נטה ללון.

ומ"מ נראה כי עדיין צריכין אנו לבקש איזה טעם, שתתייחס מצוה זו של סוכה בחודש זה של תשרי. ונאמר, כי נבין ענין זה במה שידענו כי מאז נברא העולם ועד עכשיו, נמצאו שני מיני הנהגות: האחת – טבעית כוללת, וזו מסורה למערכות השמים וכל צבאם. והשניה – השגחית פרטית, שמורה וכמוסה אצלו.

ואמנם, ההנהגה הראשונה הטבעית מצד המערכה, היא אשר מסר ה' לכל העמים אשר תחת כל השמים. רצוני לומר: שהם נתונים תחת כחות השמים והוראותיהם. אכן, לנו צמו וצאן מרעיתו, נתן מדרגה מעולה מזו, כי לקחנו לחלקו, להשגיח בנו בפרטיות, והוציאנו מתחת יד צבא השמים וכסיליהם, ואין להם עסק עמנו כלל. עיי"ש אריכות דברים הנעימים מתוך לחיך.

ולענ"ד אולי הכוונה שיש לעיין למה עלו לראש גגם. ועוד ביותר כשהקשו הגמרא, ותי' בעטו לא בעי, עיי"ש. ולכאור' מ"מ זה טבעם של אומות העולם, כמ"ש ז"ל סתם עו"כ מפעא פעי (חולין קלג:), וכן מתחרט כשלא בא לו הטובה. ^א א"כ מה הטענה.

רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת? אלא אעפ"כ, מצוה קלה יש לי וסוכה' שמה – לכו ועשו אותה. ומי מצו אמרי הכי, והאמר ר' יהושע בן לוי: מאי דכתיב (דברים ז: יא) "אשר אנכי מצוך היום" – היום לעשותם, ולא למחר לעשותם היום לעשותם, ולא היום ליטול שכרן? אלא שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. אמאי קרי לה 'מצוה קלה'? משום דלית בה חסרון כיס.

מיד כל אחד הולך ועושה סוכתו בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה כתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר (תהלים כג:) "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו". מיד הקב"ה יושב ושוחק, שנאמר (שם: ד) "יושב בשמים ישחק".

בס' בינה לעיתים (דרוש ט"ז ליום שני של סוכות) כתב, הסכימו גדולי חכמינו ע"ה (טאו"ח סי' תרכ"ה) כי עם היות טעם מצות הסוכה בזמן שמחתנו זה, לזכר העננים אשר הצלו על ישראל במדבר בצאתם ממצרים, והיה מן הראוי יצוינו לחוג את חג הסוכות בחודש ניסן, כי אז התחיל נס זה. מ"מ הוקבעה בחודש תשרי, להורות היותנו עושים הסוכה לקיים גזירת מלכו של עולם כ"ה בזמן שאדרבה, דרך בני אדם להיאסף אל הבתים. ואילו היה מצוה לעשותה בניסן, היה נראה כי להיות אז זמן תחילת הקיץ, אנו

^א ספר שערי תשובה לרבינו יונה (שער ד' אות י"ב): וכן ישים במקום יסורים צומות ותעניות והורדת דמעות ומניעת נפשו מן התענוגים, כמו שנאמר (תהלים קט: כד) "ברכי כשלו מצום ובשרי כחש משמן", ונאמר (יואל ב: ב) "שובו עדי בכל לבבכם ובבכי ובמספד". ויאנח תמיד במרירות לבו, כמו שזכרנו בשער הראשון מן התשובה, וישים ריבוי המרירות במקום היסורים, כמו שנאמר (משלי יח: ד) "רוח איש יכלכל מחלתו ורוח נכאה מי ישאנה", פירוש: כאשר יחלה הגוף, הנפש תסבול חליו, מלשון (מלאכי ג: ב) "ומי מכלכל את יום בואו", כלומר: תעזור לגוף ותסעדהו כאשר תדבר על לבו ותנחמהו לקבל ולסבול. אבל כאשר הנפש חולה ונכאה מן היגון והדאגה, מי ינחם הנפש ומי יסבול ויסעד

האלקות לבד, אלא העיקר בזה היא הסוכה שמגינה כנ"ל, ע"כ נקרא חג הסוכות. וע"כ שמיני עצרת ישראל בלחודייהו ואין כח האומות מושל אז, שוב אין צריכין לסוכה, וזה עצמו שם היו"ט 'עצרת', שעוצר הכוונה והתשוקה שלא תתפשט.

לישב בסוכה אפי' בגשם

והנה ידוע שכ"ק אדמו"ר הגה"ק זי"ע לא היה חוץ לסוכה, ואם הי' צריך לאכול או לסיים סעודת יו"ט, היה נוהג לישב בסוכה בשעת הגשמים. וכעין מה שראיתי מובא באש"צ שבשנת תש"ט, בהיות כ"ק מרן אדמו"ר ה'אמרי חיים' מ'ויזניץ זצוק"ל באנטווערפן בחג הסוכות, בליל החג בשבתו בסוכה, החל לרדת גשם זלעפות. באכלו את המרק נטפו הטיפות מהשטריימל לתוך הצלחת. רבינו ישב בשמחה עצומה, כשפניו קורנות באור יקרות, ומלמל ללא הרף "גלויבט השם יתברך!" והרבה לזמר זמירות החג.

מתי מספר העומדים סביבו קשה להם

לצל למחסה מזרם וממטר

והנה יש זמן ויש למעלה מן הזמן. התורה הוא למעלה מן השמש, ויש חדש למעלה מן השמש, ויש חדש למעלה מן הזמן, וכידוע שהסוכה לצל למחסה מזרם וממטר (עי' ישעי' ד:ו).

ובמ"ש שהאומות האומות העולם מונים לשמש, והם נרמזים בה כי רומז על דרך הטבע. ועם זה נתן לנו הש"י מצות סוכה שמגינה בפני כח האומות, ומרמזת להגן מפני החמה שהוא כח האומות שהם תחת השמש, ושאינן כל כוונתם אלא במה שתחת השמש.

אבל ישראל ששרשם למעלה מן השמש, תשוקתם נמי במה שלמעלה מן השמש. וע"כ נקרא 'חג הסוכות' ולא 'חג הלולב', שלכאורה הי' צריך לקראו חג הלולב, שבו ד' מצוות כבמדרש שחושב מצות לולב לד' מצוות. אך זהו הטעם, שבלולב לבדו עדיין אינו מספיק שיכול להיות עירוב הכוונה, ושוב איננו כענינו שמורה על הרצון שהוא

אותה? הנה כי הדאגה ומרירות הלב יכבדו מחולי הגוף, כי הנפש סועדת הגוף בחליו. אבל כשהנפש חולה ונכאה מיגונה, לא יסעדה הגוף.

ואם תמצא את החוטא תלאה, ותקרה אותו צרה ויצדיק עליו את הדין ויקבל המוסר באהבה, יהיה זה לו למגן מן היסורים הרבים הראויים לבוא עליו, כמו שנאמר (תהלים ע"א): "כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור", פירוש: כאשר צער האדם יודה אותו, כלומר שידה אותו האדם בעת צערו, מלשון (איוב ו:ב) "לו שקול ישקל כעשי", שענינו הצער. "שארית חמות" - שהיו מפותחות לבוא על האדם, כענין שנאמר (מ"א כ:יא) "אל יתהלל חוגר כמפתח", תחגור ותעכב אותם ולא תביאם עליו. וזה הדרך משל למפתח החרב ומשיב אותה אל נדנה. ונאמר (ישעי' יב:א) "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני", פירוש: אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי - ישוב אפך ותנחמני. וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר (תהלים נב:יא) "אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך", פירוש: אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך. ונאמר (תהלים קטז:ג) "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", (שם: ד-ו) "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא".

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים ע"ט) בענין מה שכתוב (תהלים ג:א) "מזמור לדוד בברחו", (משלי כא:טו) "שמחה לצדיק עשות משפט" - מדתם של צדיקים פורעים חובם ומזמרים להקב"ה. משל לבעל הבית שהיה לו אריס, והיה אותו אריס חייב לו. עשה אותו אריס את הגורן וצברה ועשאה כרי. נטל בעל הבית את הכרי ונכנס האריס ריקן לביתו, והיה שמח שהיה נכנס ריקם. אמרו לו: יצאת מגרנך וידיך על ראשך ואתה שמח? אמר להם: אעפ"כ השטר ממורק! פרעתי את חובי!

שהוא לבוש קרוע ובלוע ואין לו שום תואר פנים. ולא האמין לכל הנ"ל, אעפ"כ כשיצא מהחנות שאל אותו האם כבודו הוא זוועהילער רבי, אמר לו הן. שאל אותו האם אמת שהוא ראה אצל צדיק א' [לא רצה לשאול אותו לנוכח, ע"כ שאל לו בעקיפין] שבסוכתו לא ירד גשמים. אמר לו, וואס איז? שטייט דאך אין פסוק "וסוכה תהי וגו'" ולמחסה מזרם וממטר" (ישעי' ד:ו). ומאז והלאה דבק בו באמונה גדולה. וכן שמעתי מהרה"ח ר' דוד דאנענבערג ע"ה.

וא"כ למה באמת לא יציל הסוכה לאומות העולם מהזרם מכח החמה הבורע אז? אבל האמת כי זה תלוי בהעושה סוכה – אם עושה כמו שצריך עם כל הכוונות והכנעה ואמונה בהשי"ת. וידוע שיהודי כאשר אינו כמו שרוצה, מתפלל לאלקיו ומרחם עליו. אבל אומות העולם, אחר כל הטענות אין לו אמונה ונשאר מתחת לשמש. א"כ אין התורה שלו למעלה מן השמש, וממילא אין הסוכה שלו למחסה מזרם. אבל יהודי מקבל התורה הוא למעלה מן השמש ביחד עם התורה, וממילא גם הסוכה למחסה מזרם וממטר.

לעמוד בקור וברטיבות, והשתאו לחדוות השירה של רבינו ולעליצותו. בעוד השירה נמשכת, חדלו הרעמים להרעיש, כמקשיבים לקול השירה, והגשם פסק גם הוא. משהתבהרו השמים והירח האיר בטהרו, החלו החסידים להכנס לסוכה.

נענה מרן ואמר: איתא בגמ' (סוכה כח:): כי גשם בסוכה הוא בבחינת משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו קיתון בפניו. ברם בסוכות אנו בבחינת בנים למקום. בן סכל כשאביו כועס עליו, עוזבו ויוצא ומתרחק ממנו. אבל ילד פקח נשאר עומד במקום לפייסו, שיסלח לו. כן אנחנו, אף אם הקב"ה אולי כועס ח"ו עלינו ושופך כוס מים בפנינו, אין אנו עוזבים את ביתו, אלא שמחים לחסות בצלו. וסיים: ב"ה, ב"ה הקב"ה התפייס עמנו! (כך סיפר הרה"ח ר' נתן אלי' רוט, הביאם מאיר החיים ח"ב, עמ' רפ"ג)

הרב הלפרין סיפר שפ"א נכנס לחנות ושמע מסטאלינער חסיד שיש רבי פה באר"י שפ"א ירד גשמים בעירו, ובסוכתו לא ירד גשמים, ושמע זוועהילער רבי [הרה"ק רבי שלמ'קה זי"ע]. ואם אתה רוצה לראותו, הבט שמה ותראה אותו. הרה"ק עמד שם מן הצד והסתכל בספרים, וכשהביט עליו ראה

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

ע"ז ג' ע"א

שהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט אלא במקום שהחומרא מביאה לידי קולא, שמתוך שהוא מחמיר בדבר זה הוא מיקל במקום אחר, כגון מצטער שהוא פטור מן הסוכה, ואם אפ"ה יושב בה מתבטל אז מעונג יו"ט. ורק בזה נקרא הדיוט, כיון שמצד הסוכה אינו מקיים שום מצוה, ומצד היו"ט יש בזה חילול.

וכן תלמיד היושב בליל הסדר לפני רבו והוא פטור מהסיבה, אין לו להחמיר על עצמו ולהסב, כיון שבזה בא לידי קולא שמזלזל בכבוד רבו. ולכן העלו ריב"ז ור"ג את המים ואת המאכל לסוכה, שבזה לא היו מצטערים, וזוהו אין אומרים 'הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט'.

ורבינו (שו"ת משנה הלכות חי"א סי' תקט"ו) תמה על רבינו שמחה שכתב שאינו מקבל שכר אם יושב בשעה שפטור משיבת סוכה, דבירושלמי אינו מבואר אלא שנקרא הדיוט. וז"ל הירושלמי (ברכות פ"ב ה"ט) ר' יסא ור' שמואל בר' יצחק הוו יתבין אכלין בחדא מן אילין כנישתא עלייתה. אתת עונתה דצלותא, וקם ר' שמואל בר רב יצחק מצלויא. א"ל ר' מיישא לא כן אלפן ר', אם התחילו אין מפסיקין. ותני חזקיה כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

ומשום כן למד רבינו, דמה שאמרו בירושלמי 'הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט' הוא כהא דר' ישמעאל (שבת יב:),

מבואר בגמ' שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבטט בסוכתו ויוצא. והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה? ומשני, נהי דפטור, בעוטי מי מבטטי.

הנה במאירי בסוגיין כתב, אע"פ שאמרו מצטער פטור מן הסוכה, אין לאדם לצאת ממנה דרך הדיוטות, וכדרך מי שאינו מקפיד ולא איכפת ליה על שאינו מקיים את המצוה, אלא יוצא ממנה בהכרח ובדרך שכל הרואהו כשהוא יוצא יהא מכיר בו שהוא מוכרח על כך.

והנה ברמ"א (סי' תרל"ט סע' ז') איתא, כל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם, אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות (הגהמ"י פ"ו בשם רבינו שמחה בשם הירושלמי).

ובתשו' עולת שמואל (סי' צ"ח) הקשה על הירושלמי מהמשנה (סוכה פ"ב מ"ה) מעשה והביאו לו לר"י בן זכאי לטעום את התבשיל, ולרבן גמליאל שני כתבות ודלי של מים, ואמרו העולם לסוכה. מבואר שהחמירו על עצמם בדבר שהם פטורים ממנו, דלא שתו מים חוץ לסוכה ולא אכלו אכילת עראי חוץ לסוכה.

ותירץ, שעד כאן לא אמרו בירושלמי

וא"ל עמא פזיזא, עי"ש. וה"נ מי שיושב בסוכה כשיורד גשמים, נהי דאינו מחויב, מ"מ דבר גדול הוא עושה.

ובוודאי אינו עובר שום איסור בזה, דבתורה כתיב (ויקרא כג:מב) "בסוכות תשבו שבעת ימים" - תשבו כעין תדורו. וכל שיכול לעשות בדירה שלו יכול לעשות בסוכה, וכיון דבביתו אם לא הי' רוצה לצאת לא הי' יוצא אפילו בשעת הגשם, הכ"נ בסוכתו.

ועי' שו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' ל"א) שכתב מנהג אבותינו ורבותינו הק' דור אחר דור מתלמידי בעל שם טוב הק' לישב בסוכה בז' ימי החג גם אם ירדו גשמים.

דאמר רבא בגזירה דשמוא יטה, אם אדם חשוב הוא מותר לו לקרות לאור הנר, דלא חיישינן שמוא יטה [כיון שאינו רגיל להטות נר בחול]. מיתניביה, לא יקרא אדם לאור הנר שמוא יטה, אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וכו' והטה וכו' א"ר אבא שאני ר' ישמעאל בן אלישע הואיל ומשים עצמו על דברי תורה כהדיוט.

ופשוט דלשון 'משים עצמו על דברי תורה כהדיוט' אינו בתור בזיון וחסרון, אלא אדרבה מעלה וכבוד גדול הוא שמבזה עצמו על דברי תורה. וכעין שמצינו (שם פח.) דרבא הי' מעיין בלימודו ויתיב על ידיו והי' דם יוצא ולא הרגיש, וראה אותו ההוא מינא

מצבת הגה"ק רבי חיים שלעזינגער קיצע צוק"ל באירשא

הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי חיים שלעזינגער קיצע זצוק"ל

אב"ד אירשא

ל' סיון תר"ט

רבינו חיים נולד בסביבות שנת תק"ל (1770 למס'), בעיר אובן ישן (Budapest, Hungary) כבן יחיד לאביו הגאון רבי יצחק קיצע זצ"ל, שכיחן כראב"ד של העיר, מצאצאי בעל הלבוש. אביו רבי יצחק הוחלף את שם המשפחה משלעזינגער לקיצע, על שם עיירת מולדתו קיצע [קיטזע] (Kittsee, Austria), אשר נמנה בין שבע הקהילות באוסטריה (Burgenland, Austria).

ימי נעוריו

רוב תורתו קיבל מאביו הגדול, כן יצק מים על ידי המורא דאתרא הגאון רבי משה מינץ זצ"ל. בן שלש עשרה למצוות היה כשדרש דרוש פלפול בבית הכנסת באובן ישן לפני כל תלמידי החכמים שבעיר, ובראשם רבו הגר"מ מינץ, שפלפל ונשא ונתן עמו. כשנתגדל קצת גלה למקום תורה ועלה מחיל אל חיל בישיבת הגאון רבי בנימין וואלף רפאפורט זצ"ל אב"ד פאפא (Pápa, Hungary) ובעל שמלות בנימין.

גם למד אצל הגאון רבי צבי הירש ברודא זצ"ל אב"ד קיצע ובעל תואמי צביה, וכה כתב אליו רבינו: "שלמא רבה להאי גברא רבה, ירד לעומקה של הלכה ברורה צבי וחסיד ורגיג, בהיות דאבי ורבה כל דבר הקשה לפניו יבוא, ה"ה כבוד הרב המאה"ג אדומ"ו כמו"ה צבי נ"י, בל ידעך אבד"ק קיצע. אין בלשוני מילים, ואף כי צעיר אנוכי לימים, ומי אנוכי לגשת עד הלום להרים ידי לכתוב אל ר"מ נ"י, אך זאת נחמתי, שבמקום גדלותו תרבה ענותנותו, ואידי דאזלי שיירתא להתם, אשאל את פיו באיזה דברים התמוהים לי בסוגיא שאני עוסק בה כעת וכו'. ואנוכי שואל ומבקש מעלת אדו"מ הרמה כעני הדופק על הפתח, שישפיעני מזיו הודו וישיבני כמלא לבו הפתוחה כאולם, לבאר כל נעלם, ואל נא יחר לאדני על אשר העתרתני דברי אלו, כי תורה וללמוד אני צריך, ותו לא מידי, רק בקשת חיים ושלוש מאות העולם, כ"ד אסקופה נדרסת ותלמידו".

כשהגיע לפרקו בנה את ביתו עם בתו של הגאון רבי ישראל ברייל זצ"ל אב"ד ווארפאלאטא (Verpelét, Hungary), מתלמידי הגה"ק בעל נודע ביהודה זי"ע (נזכר בתשובותיו מהד"ת או"ח סי' מ', יו"ד סי' קפ"ד). רבינו ישב על שלחן חותנו שהחזיק אותו, ולמד יחד עם גיסו הגה"ק רבי עמרם חסידא זצ"ל.

בכל שנה ביום היאהרצייט של חמיו (ט"ו שבט) סיפר רבינו מעשה פלא. חמיו רבי ישראל ביקש מרבינו וגיסו רבי עמרם חסידא, שאחד מהם יתן לו תקיעת כף, שאחר הסתלקותו ילמוד משניות ויאמר קדיש לעילוי נשמתו כבן, כי בנים לא היו לו אלא בנות. גם אם תמות בתו בחיי בעלה לא יפסוק חיובו זה כל ימיו ממנו. רבי עמרם חסידא נזדרז לקבל חיוב זה על עצמו. אמנם חותנם הגר"י מיאן לקחת תקיעת כף מאתו, ואמר שחתנו רבי חיים יקבל החיוב הזה על עצמו ויתן תקיעת

כף. רבינו היה מסיים, שמעובדא זו רואים שהיה חמיו בעל רוח הקודש, שראה שחתנו הבכור רבי עמרם חסידא לא יאריך ימים כל כך כמוהו [נפטר בשנת תק"ץ (1830 למס)], לכן דרש דייקא מאתו התקיעת כף.

אחרי פטירת זוגתו נשא את אלמנתו של הגאון רבי משה קניזשא או קאנישא זצ"ל אב"ד פרויענקירכען (Frauenkirchen, Austria), מתלמידי מרן החתם סופר זי"ע, אשר נפטר בשנת תקצ"ז. נוראות התבטא עליו החתם סופר (חתן סופר סוגית הש"ס עמ' ס"ח), וזל"ק: "אם אחד כדאי להיות המשיח בדורינו, אזי הוא תלמידי הגדול מה"ו משה קאנישא".

דרכו היה לבקר את אביו באובן ישן [western Budapest], משם הלך בשוק הגדול בפעסט [eastern Budapest] לקנות איזה חיבורים חדשים שיצאו לאור. פעם אחת כשהגיע לפעסט מאוחר בלילה, ולא היה יכול להגיע לאובן ישן לאביו, ונשאר שם באכסניא בבית אחד. בבוקר קם ולקח טלית ותפילין, והלך להתפלל בבית הכנסת. כאשר חזר לבית אכסניא שלו, ותיק טלית בידו, עמר נגדו האשה בעלת אכסניא בקול צעקה, כי הוא גנב ממנה מזונות כסף, והיא מכירה אותו לגנב, כי היא רואה אותו מסתובב בשוק בפעסט כדי לגנוב. השוטרים תפסו אותו להוליכו לשופטי העיר, והוא לא אמר שהוא הרב של איירשא (Albertirsa, Hungary). אולם כמה אנשים הכירו אותו, ואמרו לשופט כי זה האיש הוא איש קדוש, ובוודאי לא גנב מאומה. ואכן הצליחו לשחררו. אחר כך אמר רבינו, עתה קיבל עליו עול גלות אשר מחוייב כל איש יהודי לסבול, אולם הרב אשר יושב תמיד השקט ושאנן בבית מדרשו, ואין לו דין ודברים עם ערלים, האין יקבל עול גלות, ועתה שהקרה לפניו סיבה זאת הוא שמח.

שמועה זו עשתה כנפים בכל העיר ובאובן ישן. אחר כך כשהיה באובן ישן אצל אביו, התקבצו אליו כל תלמידי חכמים שבעיר, גם הנגיד רבי משה קוניץ היה שם, שקרא אותו שילך עמו לביתו על שתיית קאווע. לר' משה היה בביתו חלונות גדולות כמו פתחים. כאשר רצה רבינו לצאת מהבית, והלך לחלון אחד בחשבו שזה הדלת, אז שחק ר' משה, ואמר: "האם הוא יכול להיות גנב אם אינו מבחין בין חלון לדלת?"

על כס הרבנות

אחרי תקופה קבע את משכנו בעיר וועספרים (Veszprém, Hungary). תיכף יצאו לו מוניטין בתוך העיר, וחכמתו בחוץ תרונה, ולא עברו ימים כבירים וראשי וקציני העיר נעצו לב יחדיו, וקיבלו את רבינו לרב העיר. והנה במשך הזמן ברכו ה' בבנים כשתילי זיתים - שבע בנים ושלוש בנות נולדו לו. ריבוי ההוצאות של בדק הבית העמיסו על שכמו, ולא יוכל שאתם. אנשי הקהילה לא היה יכולים להוסיף לו על משכורתו.

אחרי תקופה קראוהו אנשי קהילת איזשאק (Izsák, Hungary) שיבוא אליהם על שבת לדרוש, ואם ימצא חן בעיניהם יקבלוהו לרב עליהם. רבינו נסע לאיזשאק [מרחק של 90 מייל]. אך כאשר שמעו ראשי הקהילה כי הוא מטופל בבנים ובנות לא רצו לקבלו לרב, וקיבלו מועמד אחר לרב, אמנם נתנו לרבינו ק' זהובים עבור הוצאת הנסיעה. בביתו הגיע השמועה שלא נתקבל לרב. בתו האנעלע שהיתה אז בת י"ד, הצטערה מאוד, ובכתה. והנה בלילה בא לה בחלומה זקנתה אשת הגאון רבי ישראל ברילל, ואמרה לה: "אל תבכי בתי עבור זה, קהילה יותר גדולה מזו יקבל את

אבין לרב". אכן למחרת הגיע מכתב מקהילת אירשא בו נאמר שנתקבל לרב בעירם.

ומאת ה' זאת וכאשר שב מנסיעתו מאירשא, עבר דרך העיר אירשא, והיה שם אצל הרב רבי משה, ולפניו כיהן גיסו של רבינו רבי עמרם חסידא, והוא היה מספר לאנשי קהילתו בשבח רבינו. גם רבי משה סיפר לראש הקהל שבחים על רבינו. הנה באותו היום נפטר רבי משה פתאום. הראש הקהל ששמוע שמע הטוב של רבינו, נסע מיד אחרי רבינו, ופגש בו בדרך, וקרא לו להספיד את רבי משה. רבינו נסע עמו, והספיד את רבו של אירשא. דבריו נשאו חן, ומיד קבלוהו אליהם קהילת אירשא לכהן פאר בעירם. אכן אחרי חודש עבר עם משפחתו לאירשא לכהן ברבנות בעיר.

רבינו היה תל תלפיות, בספרו שו"ת אוצר חיים אנו מוצאים גאונים דורו שפנו אליו בשאלה, ביניהם גיסו רבי עמרם חסידא, הגאון רבי מאיר א"ש [אייזנשטאדטער] מאונגוואר מהר"ם א"ש זצ"ל. הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל. ועוד הרבה גאונים מפורסמים שהציעו לפניו שאלותיהם.

מנן החתם סופר זי"ע כתב לתלמידו הגאון רבי אליעזר ליפמאן נייזאטץ זצ"ל רב בסערדהעלי (Dunaszerdahely, Slovakia), אחרי שדלה תורה מבארו הטהור, שילך ללמוד אצל רבינו, וז"ל: "חזק ואמץ בתורה וביראת ה', ואמור שלום בגיני להרב המופלג מו"ה חיים אבדק"ק אורשא, ותתמיד ללמוד אצלו שיעור פוסק טוש"ע יו"ד. הלא מעלתו למד פה המסכתא עם כל הראשונים ועם כל האחרונים, ויכול עתה לחזור עליהם, ולהיות דברי השו"ע שגור בפיו".

(אגרות סופרים ח"ב מכתב כ"ח)

עוד מסופר: כשבנו של רבינו רבי מאיר זצ"ל בא ללמוד בישיבת מנן החת"ס, הביא אתו אגרת מאביו, והגאון הגביר רבי מיכל קיצע זצ"ל בעל שלמי נדבה, העמידו לפני החת"ס שישב אז עם חברי בית דינו. תיכף ומיד כשקיבלה, פתחה וקראה בעיון, ומיד הראה לחברי הבי"ד להראות כמה רב חיליה דהאי גאון הרב מאירשא.

רבינו נהג נשיאותו ברמה, ולא פחד מפני איש, הוא ביצר את חומת הדת בלי כעס ובלי שצף וקצף, רק בנחת. ומסופר: פעם עשה עשיר חתונה לבתו, וקרא את רבינו לסדר הקידושין. אך החתן לא רצה ללבוש קיטל כמנהג ישראל. רבינו לא אמר דבר רק שב לביתו, וחזר ללימודו. בעלי השמחה לא ידעו היכן נעלם רבינו, והמתינו עד בוש. אבי הכלה הלך אל בית רבינו לחפשו שם, וכאשר מצאוהו, שאלו: "מדוע לא בא רבינו לחופה לסדר קידושין?" השיב רבינו בפשטות: "הלא אתם אינכם חפצים שאני אהיה המסדר הקידושין". שאלו אבי הכלה: "מדוע אומר רבינו כך? בודאי אנו רוצים שיערוך את החופה". השיב רבינו: "הרי החתן לא רוצה ללבוש קיטל, ואם אינו לובש את הקיטל, איני יכול לסדר הקידושין". בלית ברירה לבש החתן את הקיטל, ורבינו סידר את הקידושין.

עוד מסופר: פעם אחת אירע כי עשיר אחד שהיה סוחר בצמר עשה משתה תנאים לבתו הכלה. ביום השבת נתאספו שמה נערים ונערות מנוערות מתו"ש עם כלי זמר. והי כאשר הגיע השמחה לאזני רבינו, היטב חרה לו על פרצה זאת. ושלח אליו שלוחים לאמור, חדל לך מעשות כדבר הרע הזאת. אמנם העשיר ענה בעזות. ושוב שלח שלוחים להשמיעו שנית, כי באם לא יציית לדבריו, אז לא יסדר את הקידושין לבתו. על זה ענה העשיר, כי בין כך ובין כך לא יסדר את קידושיו בתו, וגם לא יוכל לעכב את הנישואין, כי החתונה יתקיים בעיר פעסט בריחוק מקום, אשר אין ידו מגעת ואין מצודתו פרוסה שמה.

ויהי ביום כלולת בתו, טרם נסעו לעיר פעסט, והנה אבי הכלה נכנס לצרכיו אל בית אוצר הצמרים, ויתממה שם זמן רב. כאשר המתינו עד בוש ויחרד כל בני בית, המה נבהלו נחפזו לראות סיבת איחורו. וביקשו ומצאו אותו בבית האוצרו מונח תחת שקים כבדים של צמר שנפלו על ראשו, וכמשא כבד יכבדו עליו, וכפתע היה בינו ובין המות, והוכרחו לדחות זמן החתונה, והי' מוטל על ערש דוי ימים רבים. ויהי כאשר כלתה אליו הרע, וירא כי אצבע האלקים הוא, נשבר לבו בקרבו, וינחם על הרע אשר עשה, וביקש סליחה ומחילה וקיבל עליו דברי חבירות, ועשה את החתונה בביתו, ורבינו סידר את הקידושין.

פעם אחת הגיע מפולין חזן אחד משורר גדול, ורצו למנותו לשליח ציבור בימים הנוראים, לעמוד ולהתחנן על עם ישראל. אולם רבינו לא רצה להסכים להתמנותו לשליח ציבור, באמרו כי לבו אומר לו כי הוא אינו ראוי לאיצטלה זו לעבור לפני התיבה בימים הנוראים, כי מותר אדם זה מן הבהמה אין, כי הקול הבל, וכי מה יועיל קולו, אם מעשיו מכוערים ודרכיו מקולקלים.

כאשר הגיעו ימי הנוראים, החליט רבינו בנפשו שלא ילך לבית הכנסת לשמוע את החזן, ויעשה מניין לעצמו בבית מדרשו. דבר זה היה לאפם ולחמתם של כל העדה, ושלחו העדה מכתב אל מרן החתם סופר ז"ע. הוא השיב להם: "מה אתם שואלים אותי? הלוא יש לכם רב גאון עולם, אשר הוא ספר תורה, ואליו תשמעו". והנה ביום א' דראש השנה, נתגלה קלונו של אותו חזן ברבים, ותהום כל העיר, והיה לפלא.

כשהתגורר הגאון רבי אברהם בבלויא זצ"ל באירשא, לימים אב"ד בארטפעלד (Bardejov, Slovakia). וירע בעיניו לפעמים על איזה ענינים בעיר, ויקנא עליהם, ביקש מרבינו שיגעור בעושיהם. אבל רבינו לא ענה לו. פעם אחת השיבו בנחת: "בעפאר איהר ווילט מיר לערנען רעדען, לערנט אייך פון מיר שווייגען". וכשנעשה גם הוא רב, הזכיר תמיד את דברי רבינו, מה שאמר לו שטוב כמה השתיקה, וכפי מה שעניי חכם רואות.

כשנסע לחתונת בנו רבי שמואל זצ"ל, עבר בעגלתו בעיר אחת, ועמדו לפוש, ונודע לרב שהגיע, והלך לקבל פניו, וקראוהו לביתו, ודיברו בדברי תורה. בינו ובינו ביקש רבינו לשתות מים. הרב קרא לבתו שתביא מים לשתות, וכינה אותה בשם לעז' טאני'. אמר לו רבינו בנחת: "האט דען אייער טאכטער 'תנו רבנן' געלערנט אז זיא הייסט 'טאני'". ובשובו מהחתונה הגיע שוב לעיר, והרב הפציר בו שיבוא שוב אל ביתו, אבל רבינו סירב בשביל שקרא לבתו טאני'.

מדרגותיו

גדולי התורה כולם פה אחד המה מעידים על גאונותו האדירה, חריפותו הנפלאה ובקיאותו המופלאה. וכך כתב לימים הגאון בעל באר שמואל מאונסדארף (Huncovce, Slovakia) זצ"ל בהסכמתו לשו"ת אוצר חיים: "דכירנא כד הוינא טליא, היה שמעו הולך בכל המדינה לגאון מובהק וחרף עצום מאוד, וצדיק תמים במעשיו". הגאון רבי יהושע כ"ץ רפאפורט זצ"ל אב"ד יארמוט (Balassagyarmat, Hungary), התבטא פעם לפני אחד מאנשי ביתו, שהוא מכיר אחד מהל"ו צדיקים שבדור, וברור אצלו שהאחד המיוחד הוא הרב ר' חיים אבדק"ק אירשא.

התמדתו היה מבהיל על הרעיון, לא פסק פומיה מגירסא, ולא כבה בלילה נרו. וכן העידו אנשי

העיר, הסוחרים שנסעו לשוקים ושבּו לביתם באישון לילה, תמיד מצאו אותו יושב ולומד. לא שכב את עצמו במטה משבת לשבת, רק ישב על כסאו ולמד, לפעמים התנמנם על כסאו, ותיכף התעורר והמשיך בעבודתו הקדוש בהתלהבות.

כאשר יצא איזה חיבור תחת מכבש הדפוס, למרות שרבינו היה עני מדוכא תמיד, לא חס על כספו וקנה החיבור. הוא לא הניח את הספר עד שקרא אותו עד הסוף. והיה כל הכתוב בו חרותים על לוח לבו. כאשר באו אליו רבנים ותלמידי חכמים ופלפלו עמו, אם אחד מהרבנים דיבר מה שראה כבר בספר, עמד רבינו ממקומו לקח את הספר מבין כל הספרים בלי צורך לחפש אחריו, והראה לו בפנים. כל מי שראה זאת השתומם על מראה הזה, האיך יכול בכל המון הספרים שהיה לו למצוא בנקל בלי שום יגיעה. אמרו עליו כי כח הזכרון בא מכיון שלמד תורה בקדושה ובטהרה.

לא רצה שישימשו אותו תלמידיו, ואם היה תלמידו כהן לא קיבל שימושו בשום אופן. פעם אחת אכלו הבחורים אבטיחים בבית המדרש, והשאירו את הקליפות. רבינו ראה זאת מחדרו, הוא חיכה עד שהלכו, והוא הלך לבית המדרש ולקח את כל הקליפות מעל ומתחת השולחן, והוציאם בעצמו לאשפות, ולא צוה להם לעשות זאת.

מדת חסידותו וענוותנותו היו ממש מפליאים. דרכו בקודש היתה לבקר כל חולה, ואפילו ילד קטן. שמש הקהילה ידע את חובתו להודיעו ביום שלישי לחוליו של החולה.

פטירתו

עד שיבה וגם עד זקנה לא פג טעמו מעבודת השם. ימיו היו שלשלת ארוכה של תורה ועבודה וגמ"ה, ובכל מקום שבתו הרחיב את גבולי הקדושה. ויהי כי זקן ומלאו ימיו, נשתקל מילולו ואפסו כחותיו. כאשר כשל כח דיבורו, הצדיק את הדין על עצמו וכתב כי בעת היותו ילד צחק פעם על איש אלם, ועל כן הגיע לו ככה.

הוא הרגיש בנפשו כי קרוב קיצו, ושלח אחרי שמש ונאמן הקהל למען יצוה לבניו אחריו. ביום ל' סיון בשכבו על ערש דוי, עוד כתב תשובה בהלכות ספר תורה, ודעתו היה צלולה עליו, ולא הניחוהו לגומרו בחיים, כי לקח אותו אלקים ואיננו. רבינו נטמן בבית החיים באירשא.

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ואלו הן: בנו הגאון רבי מאיר שלעזינגער ז"ל. בנו הגאון רבי גרשון זצ"ל, מתלמידי מרן החת"ס. בנו הגאון רבי שמואל ז"ל משאהל (Söll, Austria). בנו הגאון רבי משה ז"ל. בנו הגאון רבי מרדכי ז"ל. בתו מרת הענילי ע"ה, אשת הגאון רבי יהודה מייזנר זצ"ל אב"ד ווינערן (Weinern, Austria). בתו מרת רחל לאה ע"ה, אשת הגאון רבי יצחק צבי מארגירעטען זצ"ל אב"ד אבראהאם (Bükkábrány, Hungary). בתו מרת רייזל ע"ה, אשת הגאון רבי שמעון זאב זצ"ל, בן הגאון רבי נתן אלי' עהרמאן זצ"ל מאירשא. בתו מרת חיה שרה ע"ה, אשת הגאון רבי אנשיל עהרמאן סופר סת"ם מפעלעדיהאז (Kiskunfélegyháza, Hungary). בתו מרת שערכי ע"ה, אשת הגאון רבי יעקב שווארץ ז"ל.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: תולדותיו בספרו אוצר חיים, אבן המאיר

מגיד משנה לנוער

פרשת שלח

על שהשתטח כלב על קברי אבות נצל מעצת המרגלים

"ויהושע בן נון וכלב בן יפנה היו מן האנשים ההם ההלכים לתור את הארץ" (יד:לח). לאמיר אריינקלערען א וואונדערליכע זאך, דוקא יהושע און כלב זענען געבליבען פון די עדה, זיי האבען זוכה געווען אריינצוקומען אין ארץ ישראל ווייל זיי האבען נישט גערעדט שלעכטס אויף ארץ ישראל. כלב האט זוכה געווען דערצו ווייל ער איז געגאנגען משתטח זיין אויף קברי אבות, אין דער זכות פון אברהם יצחק ויעקב איז איהם בייגעשטאנען אז ער זאל נישט פאלען אין געץ פון די מרגלים.

יהושע נצל ע"י ברכת משה רבנו

און יהושע האט זוכה געווען דערצו ווייל ער האט באקומען א ברכה פון משה רבינו, וואס האט איהם אנגעוואונטשען: הקב"ה יושיעך מעצת מרגלים, און דער זכות איז איהם בייגעשטאנען.

מעשה בר' יונתן ור' יהודה בן גרים כשנפרדו מרבם רשב"י

מיר געפינען אין גמרא (מו"ק ט.) רבי יונתן בן עסמי און רבי יהודה בן גרים האבען געלערנט פרשת נדרים ביי רבי שמעון בן יוחאי. ביינאכט האבען זיי זיך געזעגענט פון איהם. אינדערפרי האבען זיי זיך נאך אמאל געזעגענט. האט ער זיי געפרעגט: איהר האט זיך דאך שוין געזעגענט פון מיר. האבען זיי געענטפערט: דער רבי האט אונז געלערנט א תלמיד וואס האט זיך געזעגענט פון זיין רבי, און ער איז געבליבען געכטיגען אין שטאט, דארף ער זיך נאך אמאל געזעגענען. האט רבי שמעון געזאגט פאר זיין זוהן: די מענטשען זענען אנשי צורה, גיי צו זיי און בעט א ברכה.

אנשי צורה משום שנתבטלו לרבם

לכאורה דארף מען פארשטיין אויב רבי שמעון האט געוואוסט אז זיי זענען אנשי צורה, פארוואס האט ער נישט געזאגט פאר זיין זוהן שוין געכטען ער זאל בעטען פון זיי א ברכה. נאר מוז זיין אז רבי שמעון האט זיי גערופען אנשי צורה ווייל זיי האבען זיך נאכאמאל געזעגענט. פון דעם האט רבי שמעון פארשטאנען אז זיי זענען אנשי צורה, און פונדעסוועגען האבען זיי זיך מבטל געווען, ווייל זיי האבען פארשטאנען אז נאר דורך די ברכה פון צדיק וועלען זיי מצליח זיין, פארדעם האט רבי שמעון געזאגט זיין זוהן זאל בעטען א ברכה.

ע"י ענותנותו זכה יהושע למה שזכה

אזוי אויף יהושע וואס דער פסוק זאגט עדות אויף איהם (שמות לג:יא) "נער לא ימוש מתוך האהל", ער האט מסדר געווען די פלעצער אין בית המדרש (במד"ר כ"א י"ד), און דאס וואס האט איהם געראטעוועט איז ווייל ער האט געבעטען א ברכה פון זיין רבי. אויף האט ער זוכה געווען צו זיין מנהיג ישראל, און אריינברענגען יודען אין ארץ ישראל, און דאס אלס איז געווען ווייל ער האט זיך אלעמאל מכניע געווען פאר זיין רבי.

וכן כלב ע"י התבטלותו הנחהו הקב"ה בדרך הישר

אזוי אויף כלב בן יפנה, ווייל ער איז געגאנגען משתטח זיין אויף קברי אבות, און מיט דעם האט ער געוויזען אז ער אליין האט נישט קיין כח און נישט קיין וויסען, און דורך זיין התבטלות און דורך זיין בעטען צום אייבישטער, האט איהם דער אייבישטער געפירט אויף דעם ריכטיגען וועג.

כלב לא סמך על דעת עצמו

אויף קען מען זאגען אז ביים אנהייב האט כלב געהאלטען ווי די מרגלים, אבער פונדעסוועגען איז ער געגאנגען משתטח זיין און בעטען בזכות די אבות, אז הקב"ה זאל איהם געבען צו פארשטיין אויב זיין מחשבה איז ריכטיג אדער נישט. און אזוי איז געווען דער וועג פון צדיקי אמת אין אלע דורות, זיי האבען זיך נישט פארלאזט אויף זיך, נאר אדרבה, דער וואס איז מער אויסגעוואקסען האט געבעטען מער רחמי שמים ער זאל האבען סייעתא דשמיא.

יארצייטען פון צדיקים

הגה"ק רבי חיים שלעזינגער קיצע זצוק"ל

אב"ד אירשאי

ל' סיון תר"ט

רבי חיים איז געבוירען בערך אין יאר תק"ל, אין אויבן ישרון צו זיין טאטע הגאון רבי יצחק קיצע זצ"ל, וואס איז געווען דער רב דארט, אן אייניקעל פון לבוש. רבי יצחק האט געטוישט די משפחה נאמען פון שלעזינגער צו קיצע - די שטאט וואו ער איז געבוירען קיצע [קייטצע], וואס איז פון די באקאנטע זיבען קהילות אין אויסטרייך.

רבי חיים האט חתונה געהאט מיט די טאכטער פון הגאון רבי ישראל ברילל זצ"ל אב"ד ווארפאלאטא, א תלמיד פון הגה"ק נודע ביהודה זי"ע (נפטר בתשובותיו מהד"ת או"ח סי' מ', יו"ד

סי' קפ"ד). דער שווער האט איהם אויסגעהאלטען אפאר יאר, און ער האט געלערנט צוזאמען מיט זיין שוואגער הגה"ק רבי עמרם חסידא זי"ע.

יעדע יאר ביים יארצייט פון זיין שווער (ט"ו שבט) האט רבי חיים פארצייט ד' וואונדערליכע מעשה, זיין שווער רבי ישראל האט געבעטען פאר איהם און פאר זיין שוואגער רבי עמרם חסידא, איינער פון זיי זאל געבען א תקיעת כף, אז נאך זיין פטירה וועט מען לערנען פאר איהם משניות און זאגען קדיש לעלוי נשמתו, אזוי ווי א זונה, ווייל ער האט נישט געהאט קיין זונה. אויף אויב זיין טאכטער וועט נפטר ווערען, זאל ער נישט אויפהערען. רבי עמרם חסידא האט געוואלט אננעמען ד' זאך אויף זיך. אבער דער שווער האט נישט געוואלט נעמען פון איהם א תקיעת כף, נאר ער האט געזאגט אז רבי חיים זאל זיך דאס אונטערנעמען. רבי חיים האט אויסגעפירט, פון דא זעהט מען ד' רוח הקודש וואס זיין שווער האט געהאט, ווייל ער האט געזעהן אז רבי עמרם חסידא וועט נישט אזוי מאריף ימים זיין (נפטר בשנת תק"ץ), פארדעם האט ער דוקא פון איהם געבעטען געבען א תקיעת כף.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ישיבה בית שער

כולל משנה הלכות

בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

רח' יצחק שואלל 4

ירושלים ת"ו

הבה"ח אביגדור ששון הי"ו

לרגל נישואיו עב"ג בשעטו"מ

מזלָא טבא וגדיא יאי

לידידינו הר"ר אברהם אהרן מתתיהו קארפן שליט"א
לרגל נישואי בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידינו הר"ר שמואל בנימין סג"ל לעפפלער שליט"א
והר"ר שלמה יעקב סג"ל לעפפלער שליט"א
לרגל נישואי נכדו-בנו הבה"ח אשר אנשיל עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הרה"ג ר' אלישע סעקולא שליט"א
לרגל נישואי בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידינו הרה"ג ר' משולם פייש פרנקל שליט"א
והר"ר יוסף בערגמאן שליט"א
לרגל נישואי נכדתו-בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידינו הר"ר הלל האנדלער שליט"א
והר"ר אלכסנדר שלום שעכטער שליט"א
והר"ר נפתלי הערצקא האנדלער שליט"א
לרגל נישואי נכדתם-בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הרה"ג ר' יצחק הכהן כ"ץ שליט"א
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ